

Zadovoljstvo i motivi bavljenja udomiteljstvom djece

Pleadin, Anita

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:828210>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Anita Pleadin

**Zadovoljstvo i motivi bavljenja udomiteljstvom
djece**

Diplomski rad

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Zadovoljstvo i motivi bavljenja udomiteljstvom djece

Diplomski rad

Student/ica:
Anita Pleadin

Mentor/ica:
izv. prof. dr. sc. Marina Nekić

Zadar, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Anita Pleadin**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Zadovoljstvo i motivi bavljenja udomiteljstvom djece** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 12. studenog 2021.

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
SUMMARY	2
1. UVOD.....	3
1.1. Udomiteljstvo djece	3
1.1.1. Tipovi udomiteljstva.....	3
1.1.2. Udomiteljstvo djece u Hrvatskoj	6
1.2. Motivi bavljenja udomiteljstvom djece	7
1.3. Sociodemografske karakteristike udomitelja.....	10
1.4. Odnos motiva bavljenja udomiteljstvom djece i sociodemografskih karakteristika udomitelja.....	11
1.5. Zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom djece	12
1.6. Zadovoljstvo udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji.....	13
1.7. Zadovoljstvo udomitelja socijalnom podrškom.....	16
1.8. Odnos zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece.....	17
2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	18
2.1. Cilj	18
2.2. Problemi i hipoteze	18
3. METODA.....	20
3.1. Sudionici	20
3.2. Mjerni instrumenti	20
3.2.1. Upitnik bavljenja udomiteljstvom djece.....	21
3.2.2. Upitnik specifične socijalne podrške udomitelja (Laklija, 2011).....	22

3.2.3. Modificirana skala za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece (Laklija, 2012; adaptacija Pleadin, 2021)	22
3.3. Postupak.....	24
4. REZULTATI	25
4.1. Deskriptivni parametri	26
4.2. Odnos između pojedinih motiva bavljenja udomiteljstvom i sociodemografskih karakteristika udomitelja	29
4.3. Razlike u razinama pojedinih motiva bavljenja udomiteljstvom djece s obzirom na radni status udomitelja	31
4.4. Odnos zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece.....	32
5. RASPRAVA.....	33
6. ZAKLJUČCI	40
7. LITERATURA	42
8. PRILOZI.....	47
Prilog 1: Modificirana skala za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece (Laklija 2012; Pleadin 2021).....	47
Prilog 2: Podaci dobiveni predistraživanjem Motivi za bavljenje udomiteljstvom djece (N=17)	48
Prilog 3: Prikaz rezultata faktorske analize s varimax rotacijom provedenoj na rezultatima dobivenim na Modificiranoj skali za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece (Laklija, 2012; Pleadin, 2021).....	49

ZADOVOLJSTVO I MOTIVI BAVLJENJA UDOMITELJSTVOM DJECE

SAŽETAK

Zadovoljstvo i motivi bavljenja udomiteljstvom djece važni su aspekti bavljenja udomiteljstvom. Razni faktori mogu biti povezani sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece uključujući i zadovoljstvo kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji te zadovoljstvo socijalnom podrškom. Postoji velik broj motiva bavljenja udomiteljstvom djece te su neki od njih povezani sa nekim sociodemografskim karakteristikama udomitelja. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati izraženost motiva bavljenja udomiteljstvom djece te ispitati odnos pojedinih motiva sa sociodemografskim karakteristikama udomitelja. Dodatni cilj ovog istraživanja je bio je ispitati odnos između zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece. Istraživanje je provedeno primjenom online upitnika na uzorku od 104 udomitelja djece. Od ukupnog broja sudionika, 88 osoba bilo je ženskog spola, a 16 muškog spola. Raspon dobi bio je od 25 do 69 godina s prosječnom dobi od 50 godina. Za potrebe istraživanja korišteni su *Upitnik bavljenja udomiteljstvom djece*, *Modificirana skala za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece* te *Upitnik specifične socijalne podrške udomitelja*. Provedenim analizama rezultata utvrđeno je da altruistični motivi imaju više prosječne vrijednosti u odnosu na ostale motive bavljenja udomiteljstvom djece. Utvrđena je i značajna pozitivna korelacija motiva iskorištavanja resursa s brojem udomljene djece, negativna korelacija motiva želje za djecom s dobi i brojem vlastite djece te negativna korelacija motiva iskustva s udomiteljstvom s dobi. Također je utvrđeno da su razine motiva iskorištavanja resursa više kod nezaposlenih nego kod zaposlenih udomitelja. Nisu utvrđene statistički značajne korelacije i razlike između preostalih motiva bavljenja udomiteljstvom i sociodemografskih karakteristika udomitelja. Utvrđena je značajna pozitivna korelacija između zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece.

Ključne riječi: motivi udomljavanja djece; sociodemografske karakteristike; zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom; zadovoljstvo socijalnom podrškom

SATISFACTION AND MOTIVES FOR ENGAGING FOSTER CARE

SUMMARY

Satisfaction and motives for engaging foster care are important aspects of foster care. Various factors can be related to the satisfaction for engaging foster care, including satisfaction with the quality of foster children's relationship with their biological family and satisfaction with social support. Motives for engaging foster care have been shown to exist in large numbers and some of them are related to some socio-demographic characteristics of foster parent. The aim of this research was to examine the expression of motives for foster care and the relationship between every motive with the sociodemographic characteristics of foster parents. An additional goal of this study was to examine the relationship between foster parent's satisfaction with the quality of foster children's relationship with their biological family and satisfaction with the social support with the satisfaction for engaging foster care. The research was conducted using an online questionnaire on a sample of 104 foster parents. From the total number of participants, 88 were female and 16 were male. The age range was 25 to 69 years with an average age of 50 years. For the purposes of the research, the *Questionnaire of engaging foster care*, the *Modified scale for examining the motives of foster parents for engaging foster care of children* and the *Questionnaire of specific social support for foster parents* were used. The analysis of the results showed that altruistic motives have a higher average value compared to other motives for engaging foster care. There was also found a significant positive correlation between the motives for resource utilization and the number of foster children, a negative correlation between the motives for desiring children with age and the number of one's own children and a negative correlation between the motives for foster care experience and age. It was also found that the levels of motives for resource utilization are higher among the unemployed than among employed foster parents. No statistically significant correlations and differences were found between the remaining motives for engaging foster care and the sociodemographic characteristics of foster partens. A significant positive correlation was found between the satisfaction of foster parents with the quality of the foster children's relationship with their biological family and the satisfaction with social support with the satisfaction for engaging foster care.

Key words: motives for engaging foster care; sociodemographic characteristics; satisfaction for engaging foster care; satisfaction with social support

1. UVOD

1.1. Udomiteljstvo djece

Udomiteljstvo djece je izvaninstitucionalni oblik skrbi kojim osobe pružaju socijalnu usluga smještaja djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi, a da pritom nisu biološki povezani s udomljenom djecom niti imaju zakonska prava nad djecom (Zakon o udomiteljstvu, 2019). Priznavanjem prava na smještaj u udomiteljsku obitelj dijete postaje ravnopravni član udomiteljske obitelji. Na taj se način osigurava obiteljsko okruženje djeci koja ne mogu biti sa svojom biološkom obitelji (Zakon o udomiteljstvu, 2019). Svrha udomiteljstva je pružiti djeci brigu koja je primjerena njihovoj dobi i potrebama te im osigurati poticajno i pozitivno obiteljsko okruženje koje je u skladu s njihovim individualnim planovima promjene (Deklaracija o udomiteljstvu, 2002; Zakon o udomiteljstvu, 2019). Osim što se nastoji osigurati obiteljsko okruženje, nastoji se omogućiti i kontakt s biološkom obitelji u slučajevima kada je to moguće. Dakle, udomiteljstvom se može ispuniti puno djetetovih potreba: potrebu za adekvatnim obiteljskim okruženjem, potreba za odrastanjem u zajednici, potreba za održavanjem odnosa s biološkom obitelji i omogućavanje biološkim roditeljima da sudjeluju u skrbi za svoje dijete u slučajevima kada je to moguće te potreba za stvaranjem privrženog odnosa između udomitelja i djeteta (Kletečki Radović i Kregar Orešković, 2005). Osim toga, udomiteljima je, a tako i udomljenoj djeci, osigurana i stručna podrška nadležnih službi i njihovih djelatnika. Nadalje, sama uloga udomitelja je dualna, odnosno istovremeno je i radna i obiteljska (Anđel, 2020). Uobičajeno je da su posao i obitelj dvije različite i odvojene sfere, ali to je u slučaju udomiteljstva nešto drugačije te ih je teško razdvojiti. Zbog toga se kod udomitelja često javlja moralna dilema s obzirom na to da dobivaju novčanu naknadu za udomiteljstvo, dok istovremeno skrbe i brinu za udomljenu djecu (Chernova i Shpakovskaya, 2020). Tako se i u Zakonu o udomiteljstvu (2019) ističe se radna uloga u vidu pružanja usluge smještaja, ali istovremeno i ona obiteljska i roditeljska uloga s obzirom na to da djetetu treba osigurati obiteljsko okruženje.

1.1.1. Tipovi udomiteljstva

Prema Zakonu o udomiteljstvu (2019) postoje tri tipa udomiteljstva u Hrvatskoj, a to su *tradicionalno udomiteljstvo*, *udomiteljstvo kao zanimanje* te *srodničko udomiteljstvo*.

Kod *tradicionalnog udomiteljstva*, udomitelj pruža uslugu smještaja djetetu čiji psihosocijalni razvoj ne odstupa značajnije od razvoja i odrastanja djeteta iste životne dobi, a pružanje usluge je u skladu sa zakonom kojim se uređuju socijalne usluge u sustavu socijalne skrbi. Kod ovakvog tipa udomiteljstva udomitelj ima pravo na opskrbninu za svako dijete i naknadu za rad udomitelja (Laklija, 2011; Zakon o udomiteljstvu, 2019). Osoba koja podnosi zahtjev za obavljanje tradicionalnog udomiteljstva ili član njezine obitelji koji je dio zajedničkog kućanstva mora ostvarivati vlastita sredstva za uzdržavanje, osim ako udomiteljstvo obavlja kao srodnik ili kao zanimanje (Zakon o udomiteljstvu, 2019). S druge strane, udomiteljstvo kao zanimanje može se obavljati kao standardno ili kao specijalizirano udomiteljstvo za djecu. *Standardno udomiteljstvo* kao zanimanje slično je tradicionalnom udomiteljstvu. Osnovna razlika je da ovu vrstu udomiteljstva, u odnosu na tradicionalno udomiteljstvo, može obavljati osoba koja nije u radnom odnosu i ne obavlja nikakvu samostalnu djelatnost te je najmanje šest mjeseci pružala uslugu kao tradicionalni udomitelj. Nadalje, druga vrsta udomiteljstva kao zanimanja je *specijalizirano udomiteljstvo*. Kod specijaliziranog udomiteljstva djeci se pruža usluga smještaja i složenija, specifična skrb. Specijalizirani udomitelj pruža uslugu smještaja i skrbi: djeci s problemima u ponašanju kojima je određena mjera povjeravanja udomiteljskoj obitelji, djeci i mlađim punoljetnim osobama s problemima u ponašanju kojima je izrečena odgojna mjera, djeci i mlađim punoljetnim osobama s teškim tjelesnim, intelektualnim, osjetilnim, komunikacijskim ili višestrukim teškoćama u razvoju te teško bolesnoj djeci i mlađim punoljetnim osobama. Upravo zbog toga, specijaliziranim udomiteljstvom može se baviti osoba koja ima završen preddiplomski ili diplomski sveučilišni studij ili stručni studij u području socijalnog rada, psihologije, edukacijske rehabilitacije, socijalne pedagogije, logopedije, radne terapije, fizioterapije ili sestinstva te najmanje tri godine radnoga staža u radu s djecom i mlađim punoljetnim osobama koje su već spomenute (Zakon o udomiteljstvu, 2019). U drugoj literaturi ovaj tip udomiteljstva naziva se i *profesionalnim udomiteljstvom* jer se obavlja kao samostalna profesionalna djelatnost te zahtijeva zadovoljavanje specifičnih uvjeta i stručnost osobe koja se time bavi (Laklija, 2011). Na kraju, *srodničko udomiteljstvo* obavlja se kao tradicionalno ako se utvrdi da je to u interesu korisnika te ako srodnik korisnika ispunjava uvjete za obavljanje udomiteljstva. Srodničko udomiteljstvo može obavljati baka, djed, stric, teta, ujak, braća ili polubraća, sestre ili polusestre te njihovi bračni ili izvanbračni drugovi. No, ako se procijeni da je u interesu korisnika, srodničko udomiteljstvo mogu obavljati i

drugi srodnici. Kao i kod tradicionalnog udomiteljstva, srodnički udomitelj ima pravo na opskrbninu za dijete (Laklija, 2011; Zakon o udomiteljstvu, 2019).

Osim na već navedene tipove udomiteljstva, bavljenje udomiteljstvom može se razlikovati s obzirom na trajanje. Odnosno, postoji *kratkotrajno* i *dugotrajno udomiteljstvo* (Anđel, 2020). Kratkotrajno udomiteljstvo može se još nazvati i *krizno udomiteljstvo*, a karakterizira ga pružanje privremene brige i skrbi za dijete tijekom neke krizne situacije odnosno do prestanka i/ili saniranja nastale krizne situacije (Laklija, 2011). Uobičajeno je da ovakav oblik udomiteljstva traje kraći period od par mjeseci te je cilj da se dijete ponovno ujedini i vrati u svoju biološku obitelj. Dugotrajno udomiteljstvo u većini slučajeva odnosi se na udomljavanje djece koja su u trenutku ulaska u skrb zakonski trajno izdvojena iz svoje biološke obitelji. Za tu djecu je za pretpostaviti da će ostati u udomiteljskoj skrbi sve do početka vlastitog samostalnog života. No, u nekim slučajevima udomiteljstvo može početi kao kratkotrajno pa naknadno prijeđe u dugotrajno udomiteljstvo (Laklija, 2011). Kelly (2002) naglašava da se kratkotrajno udomiteljstvo najčešće pokazuje kao djelotvorno i ostvaruje ciljeve koji su postavljeni, ali je važno naglasiti da su ciljevi vezani uz kratkotrajni smještaj djeteta puno manjeg opsega nego oni koji su postavljeni kod dugotrajnog udomiteljstva. Također, autor naglašava i da se djeca koja su bila u dugotrajnom udomiteljstvu u stabilnoj i pozitivnoj okolini, ne razlikuju od ostatka populacije u svakodnevnom funkcioniranju iako nose bolna i traumatična sjećanja (Kelly, 2002).

S obzirom da je praksa smještaja djece u udomiteljsku skrb različita u raznim zemljama, tako se javljaju i različiti tipovi udomiteljstva. Osim dosad navedenih tipova koji se javljaju u Hrvatskoj, u nekim državama javljaju se i drugi tipovi. Tako se npr. u Škotskoj, Sloveniji i Srbiji prakticira i tip *udomiteljstva kao kratak odmor za biološke roditelje*. Za ovaj tip udomiteljstva karakteristično je da roditelji djece s teškoćama u razvoju smjeste dijete na kratak boravak (vikend ili poludnevni boravak) u specijalizirane udomiteljske obitelji. Na taj način se biološke obitelji na kraći period rasterete svakodnevne brige oko djeteta kojem je potrebna specifična skrb. Nadalje, u Švedskoj postoji i tzv. tip *kontakt obitelji (back up family)* koje se odnose na obitelji koje pružaju razne oblike socijalne podrške (emocionalna, instrumentalna, informativna) biološkoj obitelji djeteta u situacijama privremenih životnih okolnosti koje bi mogle ugroziti funkcioniranje obitelji i djeteta. U Škotskoj postoji i tip *privatnog udomiteljstva* kojeg karakterizira da biološki roditelji sami traže udomiteljsku obitelj u koju će smjestiti vlastito dijete te to rade mimo sustava socijalne

skrbi, ali su o smještaju dužni izvijestiti nadležna tijela. U Srbiji je moguć i tip udomiteljstva gdje je moguć zajednički smještaj roditelja i djeteta (Laklija, 2011).

1.1.2. Udomiteljstvo djece u Hrvatskoj

Posljednjih nekoliko desetljeća u državama Europe udomiteljstvo se sve više preferira te postaje dominantniji obiteljski smještaj za djecu u odnosu na institucionalni. U većini zemalja Europe pokrenut je proces deinstitutionalizacije potaknut visokim troškovima institucija u odnosu na alternativne oblike skrbi. S obzirom na potaknutu deinstitutionalizaciju, javljaju se poteškoće u pronalaženju kvalitetnih udomitelja te se javlja porast zahtjeva za institucionalnim tretmanom djece i mladih koji pokazuju probleme u ponašanju (Bartuloci, 2014). U skladu s ostalim zemljama Europe, Hrvatska je objavila strateški dokument *Operativni plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014.-2016.* (Ministarstvo socijalne politike i mladih, 2014). Ovim planom se u Hrvatskoj, između ostalog, planirao povećati opseg, kvaliteta i raznovrsnost usluga izvaninstitucionalne skrbi što uključuje udomiteljstvo te organizirano stanovanje djece uz podršku (Bartuloci, 2014; Ministarstvo socijalne politike i mladih, 2014). Nadalje, vezano za udomiteljstvo u Hrvatskoj važna je i *Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011.-2016.* (Vlada Republike Hrvatske, 2011) koja, između ostalog, naglašava i zaustavljanje trenda institucionalizacije, provođenje deinstitutionalizacije te unapređenje i promidžbu udomiteljstva u Hrvatskoj.

Prema posljednjim objavljenim podacima Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (2020) u Hrvatskoj se na smještaju u udomiteljske obitelji nalazi 2241 dijete, a broj udomiteljskih obitelji u kojima su smještena djeca je 1318 obitelji. Od 1318 obitelji, njih 877 bavi se tradicionalnim udomiteljstvom, 100 ih se bavi standardnim udomiteljstvom kao zanimanjem, 386 ih se bavi srodničkim udomiteljstvom, a niti jedna udomiteljska obitelj ne bavi se specijaliziranim tipom udomiteljske skrbi. Što se tiče broja udomljene djece, 614 obitelji ima jedno udomljeno dijete, 339 obitelji dvoje, 23 obitelji troje, 88 obitelji više od troje, a 92 obitelji nemaju niti jedno udomljeno dijete. Podaci o duljini trajanja usluge smještaja ukazuju na to da se većina od ukupnog broja djece koji su smješteni u udomiteljsku obitelj nalazi se na smještaju dugotrajno, odnosno nekoliko godina. Ostale karakteristike ukazuju na to da se s obzirom na spol, više žena nego muškaraca bavi

udomiteljstvom. U pogledu dobi, većina udomitelja nalazi se u skupini od 45 do 49, od 50 do 54 i od 55 do 59 godina u odnosu na druge skupine. S obzirom na bračni status, statistički podaci pokazuju da je većina udomitelja u bračnoj zajednici, a što se tiče stambenog statusa, većina udomitelja su vlasnici kuća (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2020). Podatke o spolu, dobi te bračnom i stambenom statusu valja uzeti s oprezom s obzirom na to da u navedenom izvješću nisu odvojeni podaci za udomitelje djece i udomitelje starijih osoba.

1.2. Motivi bavljenja udomiteljstvom djece

Motivi pobuđuju čovjekovo djelovanje i usmjeravaju ga prema nekom cilju, održavaju to djelovanje i pojačavaju njegov intenzitet (Petz, 2005). Tako i motive bavljenja udomiteljstvom djece možemo opisati na način da potiču čovjekovo djelovanje i usmjeravaju čovjeka ka bavljenju udomiteljstvom djece. Motivacija se općenito može podijeliti na ekstrinzičnu (vanjsku) i intrinzičnu (unutarnju). Ekstrinzičnoj motivaciji porijeklo je u faktorima koji se nalaze izvan osobe (npr. nagrade ili pohvale). S druge strane, intrinzičnoj motivaciji porijeklo je u unutarnjim pobudama te zadovoljstvo proizlazi iz same aktivnosti, a ne zbog nekih vanjskih razloga kao što je to kod ekstrinzične motivacije (Petz, 2005). Važno je naglasiti da čovjek može biti motiviran kombinacijom ekstrinzičnih i intrinzičnih faktora što neki autori naglašavaju kao čest slučaj i kod motiva bavljenja udomiteljstvom djece (Isomaki, 2002; MacGregor, Rodger, Cummings i Leschied, 2006).

U istraživanju MacGregora i sur. (2006) koji su proveli kvalitativnu analizu podataka iz devet fokus grupa u kojima je sveukupno sudjelovalo 54 sudionika, dobiveno je da je najčešća motivacija za početkom i nastavkom bavljenja udomiteljstvom bila intrinzična motivacija. Posebno su se istaknuli altruistični motivi koji su usmjereni na postizanje promjene u životu udomljene djece te želja za postojanjem djece u vlastitom domu. U skladu s ovim istraživanjem je i istraživanje Laklije (2012) gdje su rezultati također pokazali da su altruistični motivi, uz motive popunjavanja praznine u životu, najizraženiji motivi bavljenja udomiteljstvom djece. U istraživanju ove autorice, altruistični motivi obuhvaćali su nekoliko čestica, a to su: *želja da se pomogne djetetu u potrebi ili nevolji, iskustvo poznavanja djeteta u potrebi ili nevolji, ljubav prema djeci te dobročiniteljstvo*. Isomaki (2002) u svom istraživanju navodi da je iz rezultata očigledno da je većina udomitelja motivirana empatijom, ljubavlju, velikodušnošću te željom da pomogne djetetu. Također, ističe kako je

altruizam, koji se definira kao naklonost i težnja prema dobrobiti drugih, duboko uključen u motivaciju za početak bavljenja udomiteljstvom (Isomaki, 2002; Petz, 2005).

Nadalje, motivi popunjavanja praznine u životu u istraživanju Laklije (2012) obuhvaćali su čestice: *vlastita djeca su odrasla, nezaposlenost, veliki neiskorišteni stambeni prostor, zato da imam nekoga za koga ću brinuti, važnost financijske podrške ili naknade za udomitelje te višak slobodnog vremena ili potreba za društvom*. Motiv vlastita djeca su odrasla može se povezati sa sindromom „praznog gnijezda“. Sindrom „praznog gnijezda“ opisuje se kao osjećaj depresije i gubitka smisla u životu koji doživljavaju roditelji kad im posljednje dijete (najčešće najmlađe) napusti roditeljski dom (Petz, 2005). Tako se u istraživanju Andressona (2001), koje je obuhvaćalo sudionike iz 21 udomiteljske obitelji, pokazalo da se (između ostalih motiva bavljenja udomiteljstvom djece) pojavljuje i motiv popunjavanja „praznog gnijezda“. Taj motiv pojavio se kod udomitelja koji imaju odraslu djecu te zbog toga osjećaju prazninu. Stoga se javlja želja da tu prazninu popune bavljenjem udomiteljstvom djece. U nekim se istraživanjima pojavljuje se i *motiv samoće/usamljenosti* koji je moguće povezati s motivom popunjavanja „praznog gnijezda“ (Žižak, 2009, prema Sabolić i Vejmelka, 2015).

Neka istraživanja navode da se udomitelji odlučuju na bavljenje udomiteljstvom kako bi nadopunili obiteljske prihode što bi odgovaralo ekstrinzičnom motivu bavljenja udomiteljstvom (Isomaki, 2002). No, Žižak (2009, prema Sabolić i Vejmelka, 2015) smatra da taj *motiv financijske koristi* kao ekstrinzični motiv nije nešto što će motivirati većinu udomitelja. Žižak smatra da ipak prevladava intrinzična motivacija nad ekstrinzičnom s obzirom na to da su naknade za udomitelje uglavnom niske. U skladu s tim, Denby, Rindfleisch i Bean (1999) ističu kako udomiteljska naknada nije glavni determinirajući motiv za početak i nastavak bavljenja udomiteljstvom djece. Za udomitelje koji su motivirani više intrinzičnom motivacijom (npr. motivom da pomognu djeci), a ne ekstrinzičnom motivacijom, veća je vjerojatnost za nastavkom bavljenja udomiteljstvom djece (Lanigan i Burlison, 2017).

Nadalje, kao neki od motiva koji se često pojavljuju u literaturi su i *motivi nemogućnost imanja vlastite djece te želja za većim brojem djece u obitelji* (Andersson, 2001; Kozlova, 2013; Laklija, 2012; Sabolić i Vejmelka, 2015). U istraživanju Wahlander (1990, prema Andersson, 2001) pojavljuju se udomitelji djece koji su se odlučili na udomljavanje s obzirom na to da nisu mogli dobiti vlastito dijete. Oni navode kako su prošli razna testiranja neplodnosti te pokušaje umjetne oplodnje prije nego što su se odlučili na udomljavanje

djeteta. Također, jedan dio udomitelja odlučio se na bavljenje udomiteljstvom jer su željeli da njihovo dijete ima brata ili sestru, odnosno da ne bude samo. Ovaj motiv može se povezati s motivom želja za većim brojem djece u obitelji koji se pojavljuje u istraživanju Laklije (2012). S druge strane, Kozlova (2013) u svom istraživanju otkriva kako postoje i parovi koji prema svom izboru odlučuju ne imati djecu, a kao razloge navode strah od trudnoće ili poroda. Stoga se takvi parovi odlučuju za bavljenje udomiteljstvom ili posvojenjem djeteta. Nadalje, u istraživanju MacGregora i sur. (2006) pojavljuje se i *motiv prednosti za vlastitu (biološku) djecu udomitelja*. Motiv je objašnjen na način da udomitelji žele da njihova biološka djeca kroz udomiteljstvo steknu iskustvo, nauče prihvaćati razlike kod druge djece te nauče pomagati drugoj djeci.

Također, jedan od srodnih motiva nemogućnosti imanja vlastite djece i želje za većim brojem djece je i *motiv nemogućnost posvojenja djeteta* (Baum, Crase i Crase, 2001; Laklija, 2012; MacGregor i sur., 2006). Rhodes, Cox, Orme i Coakley (2006) navode da su neki udomitelji motivirani za bavljenje udomiteljstvom jer se na taj način mogu približiti mogućnosti posvojenja. U prilog ovom istraživanju ide ranije istraživanje Rindfleischa, Beana i Denbya (1998) koji su otkrili da želja udomitelja da posvoje dijete i nemogućnost posvojenja djeteta povećavaju vjerojatnost da će se udomitelji prestati baviti udomiteljskom skrbi djece s obzirom da je motiv za početak bavljenja udomiteljstvom djece bio mogućnost posvojenja djeteta.

Još jedan od važnih motiva za bavljenjem udomiteljstvom su i vlastita prethodna iskustva vezana za udomiteljstvo kao što su *pozitivno ili negativno iskustvo iz djetinjstva, vlastiti roditelji su bili udomitelji ili poznavanje osobe koja je udomitelj* (Andresson, 2001; Laklija, 2012; Sabolić i Vejmelka, 2015). U skladu s tim, neki udomitelji snažno se identificiraju s udomljenom djecom jer su i sami bili udomljeni ili su biološka djeca udomitelja (Baum, Crase i Crase, 2001). U istraživanju Sabolića i Vejmelke (2015) jedna od udomiteljica iz uzorka ističe kako se njena majka bavi udomiteljstvom već dugi niz godina te je zbog toga i ona motivirana da se bavi udomiteljstvom. Također, u istom istraživanju spominje se doprinos poznavanja drugih udomiteljskih obitelji prije početka bavljenja udomiteljstvom. Udomitelji koji su ranije imali priliku upoznati se s drugim udomiteljskim obiteljima navode da ih je to zainteresiralo i motiviralo da se i sami počnu baviti udomiteljstvom. Tome u prilog ide i rad Laklije (2012) u kojem se naglašava važnost usmene predaje, odnosno da preporuka zadovoljnih udomitelja koje osoba poznaje (npr. preporuka obitelji, prijatelja, poznanika) ima važnu ulogu u motivaciji za bavljenje udomiteljstvom.

Osim već navedenih motiva, *religija* također može biti jedan od motiva zašto se udomitelji bave udomiteljskom skrbi djece (Baum, Crase i Crase, 2001; Isomaki, 2002; Laklija, 2012; Sprey- Wessing i Portz, 1982). Sprey-Wessing i Portz (1982) navode kako je jedan od najčešćih motiva za bavljenje udomiteljstvom djece na njihovom uzorku bio motiv za kršćanskim ponašanjem. Nadalje, Laklija (2012) u svom radu spominje i *domoljubne motive* bavljenja udomiteljstvom djece.

1.3. Sociodemografske karakteristike udomitelja

U istraživanju Družić Ljubotine, Kletečki Radovićeve i Jelače (2005) koje je provedeno na uzorku od 79 udomiteljskih obitelji s područja Republike Hrvatske, dobiveno je da 84,8% uzorka čine žene, a prosječna dob sudionika bila je 51 godina. U skladu s tim, Laklija (2012) dobiva slične rezultate u svom istraživanju, gdje također većinu uzorka čine žene, a prosječna dob udomitelja je 52 godine. Sabolić i Vejmelka (2015) su u svom istraživanju proveli polustrukturirane intervju sa 6 udomitelja također dobili podatke slične prethodnim istraživanjima. U njihovom uzorku svi sudionici bile su žene, a prosječna dob bila je 48,5 godina. Vezano za radni status, u istraživanju Družić Ljubotine, Kletečki Radovićeve i Jelače (2005) dobiveno je da u više od pola uzorka udomiteljskih obitelji nije zaposlen niti jedan član kućanstva. Slično je dobiveno i kod Laklije (2012) u čijem je uzorku od 279 udomitelja njih 63% nezaposleno. Nadalje, posljednji objavljeni podaci Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2020) upućuju na to da, što se tiče stambenog statusa, većina udomitelja živi u kući. Također, podaci vezani za broj godina bavljenja udomiteljstvom djece u Hrvatskoj ukazuju na to da se velik broj udomitelja bavi udomiteljstvom dugi niz godina. Slično je dobiveno i u uzorku Družić Ljubotine, Kletečki Radovićeve i Jelače (2005) gdje se 39,2% uzorka bavi udomiteljstvom djece 10 i više godina, 20,1% 5 do 10 godina, a 19,1% 2 do 5 godina. Kod Laklije (2012) je prosječan broj godina bavljenja udomiteljstvom bio $M=8,74$ godine. Broj članova kućanstva udomiteljskih obitelji je u istraživanju Laklije (2012) u prosjeku $M=4,89$ članova, dok u istraživanju Družić Ljubotine, Kletečki Radovićeve i Jelače (2005) najveći dio uzorka čine obitelji s četiri člana (25,3%) te obitelji s dva člana (21,5%). Što se tiče broja udomljene djece, podaci iz više istraživanja (Družić Ljubotina, Kletečki Radović i Jelače, 2005; Laklija, 2012) te službenih podataka Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2020) ukazuju na to da u prosjeku većina udomitelja udomljava manji broj djece, odnosno jedno ili dvoje djece.

1.4. Odnos motiva bavljenja udomiteljstvom djece i sociodemografskih karakteristika udomitelja

Odnos motiva bavljenja udomiteljstvom djece i sociodemografskih karakteristika udomitelja vrlo je opširna tema s obzirom da postoji velik broj motiva i sociodemografskih karakteristika te će se u ovom odlomku opisati samo neki od tih odnosa koji se smatraju važnim za ovo istraživanje. Kod motiva za popunjavanjem praznine u životu (koji obuhvaćaju motive vlastita djeca su odrasla, nezaposlenost, velik neiskorišteni stambeni prostor, zato da imam nekoga za koga ću brinuti, važnost financijske podrške/naknada za udomitelje te višak slobodnog vremena/potreba za društvom) pokazalo se da su oni izraženiji kod žena više dobi (Laklija, 2012). Ovakvi se rezultati objašnjavaju time da je srednja ili starija dob razdoblje kad biološka djeca odlaze te ostaje prazan prostor u kući kojeg onda osobe odluče iskoristiti za udomljavanje djece. Nadalje, u istraživanju Laklije (2012) također je dobiveno da je motiv za popunjavanjem praznine u životu veći kod udomitelja koji imaju veći broj udomljene djece. Ovaj podatak autorica objašnjava time da je smještajni kapacitet veći kod stanovanja u kući, a samim time ima i više mjesta za udomljavanje većeg broja djece (Laklija, 2012). Radni status pokazao se također kao važna karakteristika udomitelja u objašnjenju motiva bavljenja udomiteljstvom djece. S obzirom na to da se na udomiteljstvo može gledati kao dualnu ulogu (obiteljsku i radnu), a velik broj udomitelja je nezaposlen, moguće je da neki udomitelji na udomiteljstvo gledaju kao na neki oblik zanimanja. Stoga je moguće da motivaciju za bavljenje udomiteljstvom pronalaze u financijskoj potpori i naknadi za udomitelje kao izvoru prihoda (Anđel, 2020; Isomaki, 2002; Laklija, 2012). Važno je naglasiti kako je zakonom odedeđeno da osoba koja se bavi udomiteljstvom ili član njezine obitelji s kojim živi u zajedničkom kućanstvu moraju ostvarivati vlastita sredstva za uzdržavanje (Zakon o udomiteljstvu, 2019). Time je zapravo određeno da naknada za rad ili pružanje usluga udomiteljske skrbi ne bude jedini prihod u kućanstvu već da to može biti samo dodatan prihod. Nadalje, neki istraživači navode kako većina udomitelja pristupa vrlo savjesno skrbi o djeci te u nekim slučajevima čak ističu da im je financijska podrška nedovoljna za potrebe djece (Družić Ljubotina, Kletečki Radović i Jelača, 2005; MacGregor i sur., 2006). Što se tiče prihoda udomitelja, u istraživanju Laklije (2012) dobiveno je da su motivi popunjavanja praznine u životu izraženiji kod udomitelja koji imaju manje prihode.

Ovaj podatak se također može povezati s prethodnim objašnjenjem da neki udomitelji motivaciju mogu pronaći u financijskoj potpori za udomitelje kao dodatan izvor prihoda.

Broj godina bavljenja udomiteljstvom također je jedna od važnih karakteristika udomitelja te se pokazalo da je motiv za proširenjem obitelji izraženiji kod osoba koje se bave udomiteljskom skrbi djece dugi niz godina (Laklija, 2012). Moguće objašnjenje za to je da udomitelji kroz godine steknu dovoljno iskustva i znanja te na taj način postanu samostalni i neovisni o podršci nadležnih službi. Stjecanjem kompetencija udomitelji mogu procijeniti svoju situaciju te procijeniti mogu li udomiti više djece (Maclay, Bunce i Purves, 2006). Što se tiče broja vlastite djece, motiv za bavljenjem udomiteljstvom se pokazao izraženiji kod osoba koje iz nekog razloga ne mogu imati vlastitu djecu, odnosno kod osoba čiji je broj vlastite djece je malen (Wahlander, 1990, prema Andersson, 2001). Nadalje, motivi bavljenja udomiteljstvom izraženiji su kod obitelji koje imaju manji broj članova kućanstva (Laklija, 2012). Ovakve rezultate autorica objašnjava postojanjem resursa za udomljavanjem, odnosno ako je broj članova kućanstva manji, manje se resursa kućanstva troši, a to motivira udomitelje na udomljavanje djece i iskorištavanje resursa na taj način.

1.5. Zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom djece

Baring-Gould, Essick, Kleinkauf i Miller (1983) u svom istraživanju izvještavaju o mogućim razlozima za prestanak bavljenja udomiteljstvom djece što ujedno može implicirati i nezadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom djece. Kao razloge prestanka bavljenja udomiteljstvom djece navode: promjene u vlastitoj obiteljskoj situaciji, razočaranje u ono što udomiteljstvo djece jest (imali su drugačiju percepciju), problemi s odnosom udomljene djece i vlastite biološke djece, udomljeno dijete za koje su se brinuli napustilo je njihov dom, nedovoljna financijska podrška za bavljenje udomiteljstvom, predug period u kojem nisu dobili niti jedno dijete na smještaj u njihovu udomiteljsku skrb, nepodudaranje udomljenog djeteta s onim tipom djeteta s kojim su udomitelji bili spremni raditi i živjeti, problemi u odnosu udomitelja i biološkog roditelja djeteta, manjak treninga i edukacija za udomitelje te manjak interakcije s ostalim udomiteljima. S obzirom na ove navedene faktore koji pridonose nezadovoljstvu bavljenja udomiteljstvom, može se zaključiti da isti faktori pridonose i zadovoljstvu bavljenja udomiteljstvom djece ako su udomitelji tim faktorima zadovoljni. Nadalje, vezano za odnos udomitelja i udomljenog djeteta, udomitelji se često moraju nositi s izazovima koje im donosi briga o djeci koja se nalaze kod njih na skrbi.

Brojni su faktori koji pridonose problemima u odnosu između udomitelja i udomljenog djeteta, a samim time i zadovoljstvu bavljenja udomiteljstvom djece. Sprey-Wessing i Portz (1982) navode kako se udomljena djeca mogu osjećati inferiorno u odnosu na ostale članove udomiteljske obitelji te nemaju povjerenje u udomitelje. Također, navode kako je moguće da je udomljenu djecu strah stvoriti privržen i blizak odnos s udomiteljem jer se boje da će i njih izgubiti kao što su izgubili svoje biološke roditelje. Dakle, svi ovi faktori mogu ili na pozitivan ili na negativan način pridonijeti zadovoljstvu bavljenja udomiteljstvom djece. Može se zaključiti da skladan i harmoničan odnos udomitelja i djeteta može doprinijeti zadovoljstvu bavljenja udomiteljstvom djece. Osim toga, vrlo je vjerojatno za djecu koja su u svojoj biološkoj obitelji doživjela zlostavljanje, da će u udomiteljsku obitelj doći s već postojećim negativizmom prema novom obiteljskom okruženju. Takvi negativni stavovi mogu dalje djelovati na odnos udomitelja i djeteta, a i na udomiteljevo zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom (Lanigan i Burlison, 2017). S obzirom na moguće probleme i izazove s kojima se udomitelji susreću, neki istraživači naglašavaju kako je faktor treninga i edukacije za udomitelje izrazito važan (Fees i sur., 1998). Na taj način se udomitelji mogu pripremiti kako bi se znali nositi s problemima u ponašanju djeteta kojeg su udomili, a sama ta spremnost doprinosi zadovoljstvu bavljenja udomiteljstvom te zadržavanju licence za bavljenje udomiteljskom skrbi (Boyd i Remy, 1969; Denby, Rindfleisch i Bean, 1999). Nadalje, Denby, Rindfleisch i Bean (1999) u svom istraživanju također su dobili da, osim faktora treninga i edukacije udomitelja, zadovoljstvu bavljenja udomiteljstvom pozitivno pridonose i samoefikasnost udomitelja, podrška okoline, podrška nadležne službe socijalne skrbi, godine i iskustvo u bavljenju udomiteljstvom te neki motivacijski faktori (želja da brinu o djetetu koje treba roditelje, motivacija da se nosi s djetetovim problemima u ponašanju). Boyd i Remy (1969) također su utvrdili da neke osobne karakteristike samog udomitelja mogu pridonijeti zadovoljstvu bavljenja udomiteljstvom, odnosno daljnjim nastavkom bavljenja udomiteljstvom.

1.6. Zadovoljstvo udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji

Biološki roditelji čija su djeca povjerena u udomiteljsku skrb imaju pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom te pravo na donošenje svakodnevnih odluka u vezi s djetetom ukoliko to nije ograničeno ili oduzeto odlukom suda (Obiteljski zakon, 2020).

Stoga su, slučajevima u kojima je to moguće, udomitelji i biološki roditelji suočeni s time da se trebaju zajedno dogovarati i voditi brigu o djetetu, odnosno na neki način obavljaju funkciju suroditeljstva. Tako npr. socijalne službe u Danskoj veliku važnost pridaju pravima bioloških roditelja. Danska udomiteljska skrb temelji se na principu suroditeljstva, odnosno kombinaciji dugotrajnog udomiteljstva s konstantnim održavanjem kontakata i podrške od strane biološke obitelji (Järvinen i Luckow, 2020). Istraživanja također naglašavaju važnost održavanja kontakata djeteta s njihovim biološkim roditeljima te ističu kako kvaliteta i redovitost kontakata utječu na daljnji razvoj odnosa djeteta i biološkog roditelja, a time i na samo dijete (Sen and Broadhurst, 2011). Järvinen i Luckow (2020) su u Danskoj proveli 15 kvalitativnih intervjua s biološkim roditeljima te 16 intervjua s udomiteljima (8 udomiteljskih parova). Rezultatima je dobiveno da udomitelji generalno opisuju biološke roditelje s poštovanjem i da pokazuju razumijevanje za njihove teške životne okolnosti. Također, udomitelji naglašavaju da su usmjereni na poticanje, održavanje i razvoj odnosa djeteta i biološkog roditelja. No, često su ti odnosi izazovni te su udomitelji u većini provedenih intervjua naglasili kako su često susreti bioloških roditelja i djeteta u izravnom sukobu s poštivanjem principa „u djetetovom najboljem interesu“. U skladu s tim, ističu kako česti i kontinuirani kontakti djeteta i biološkog roditelja idu više u korist roditelju nego samom djetetu. Nadalje, neki od udomitelja su kroz intervjue opisali kako kontakti s biološkim roditeljima često negativno utječu na njihov obiteljski život te navode primjere kojima biološki roditelji narušavaju njihov obiteljski sklad: pozivi usred noći, ometanje obiteljskih druženja za vrijeme blagdana, otkazivanje dogovorenog termina susreta te inzistiranje da posjete dijete u neprikladno vrijeme (npr. proslava Nove godine). U skladu s ovim rezultatima su i rezultati istraživanja Kletečki Radović i Kregar Orešković (2005) koje su u svom istraživanju provele 76 intervjua s udomiteljima s područja Republike Hrvatske. Neki od iskaza udomitelja bili su da se često događa roditeljsko neprihvatanje odluke o izdvajanju djeteta u udomiteljsku skrb te onda na razne načine uznemiravaju i svoje dijete i udomitelje. Udomitelji iskazuju da su nerijetki agresivni ispadi te pokušaji nagovaranja djeteta da pobjegne iz udomiteljske obitelji čime se narušava stvaranje pozitivnog ozračja za dijete koje je potrebno za njegov zdrav rast i razvoj (Kletečki Radović i Kregar Orešković, 2005). Nadalje, biološki roditelji u intervjuiima Järvinena i Luckowa (2020) isticali su kako udomitelji i nadležne službe nastoje spriječiti održavanje njihovih odnosa s djecom. Neki od roditelja iskazivali su kako udomitelji nisu voljni dijeliti informacije s njima o djetetovom napretku i razvoju (npr. školski uspjeh i izvannastavne aktivnosti) te da često nisu fleksibilni

prilikom dogovaranja susreta s djetetom. No, iako su i udomitelji i biološki roditelji naveli puno nedostataka koji ih smetaju, obje grupe su se ipak složile da je sve što rade u djetetovom najboljem interesu iako to ponekad znači zanemarivanje vlastitih potreba (Järvinen i Luckow, 2020).

Chateauneuf, Turcotte i Drapeau (2017) naglašavaju da udomitelji generalno smatraju da su biološki roditelji ključne figure u djetetovom životu. Također ovi autori ističu da oni udomitelji koji prepoznaju doprinos bioloških roditelja te ih prihvaćaju da sudjeluju u djetetovom životu bez obzira na njihova ograničenja, uspijevaju održavati harmoničan odnos s biološkim roditeljima. S druge strane, ponekad se biološki roditelji mogu osjećati inferiorno u odnosu na udomitelje te se mogu imati osjećaj roditeljskog neuspjeha (Höjer, 2009). U istraživanju Höjer (2009), autorica otkriva kako biološki roditelji smatraju da ih udomitelji ne uvažavaju. Odnosno, oni smatraju da imaju važne informacije o svojoj djeci koje su htjeli podijeliti s udomiteljima, ali im se nije pružila prilika. Naime, iskazuju da su htjeli podijeliti informacije s udomiteljima, ali se te iste informacije nisu poštovala ili su bile odbačene od strane udomitelja. Iz svega navedenog može se zaključiti da je zadovoljstvo udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji teško gledati samo kao odnos „roditelj i dijete“, već da i odnos udomitelja i biološkog roditelja ima značajnu ulogu te može utjecati i na sam odnos djeteta i biološkog roditelja. Ono što se iz navedenih istraživanja također može pretpostaviti je da udomitelji teže kvalitetnom odnosu djeteta i biološkog roditelja, a samim time i zadovoljstvu tim odnosom. No, to također ovisi i o samim biološkim roditeljima, njihovim kompetencijama, zainteresiranošću za dijete i brojnim drugim faktorima (Chateauneuf, Turcotte i Drapeau, 2017; Järvinen i Luckow, 2020). Zato stručnjaci nastoje dati podršku biološkim roditeljima kako bi mogli pokazati svoju roditeljsku kompetentnost te nastaviti posjećivati svoje dijete. Ono što je neki krajnji cilj je da se teži i smanjenju broja oduzimanja roditeljskih prava na skrb te sprječavanju dugotrajnog smještaja djeteta u udomiteljsku skrb, a time i omogućavanje ponovnog ujedinjenja biološke obitelji ako je to moguće (Dawson i Berry, 2002). Važno je istaknuti i činjenicu da djeca često znaju biti zaokupljena odnosom s biološkim roditeljima neovisno o tome kakva je kvaliteta odnosa s roditeljem bila ranije te kakav odnos dijete ima s udomiteljem (Gilligan, 2002). Zato nadležne službe i njihovi djelatnici trebaju biti vrlo oprezni te pažljivo slušati iskustva djeteta kako bi znali zadovoljiti njegove potrebe, odnosno kako bi znali je li održavanje odnosa s roditeljem štetno ili korisno za dijete (Gilligan, 2002).

1.7. Zadovoljstvo udomitelja socijalnom podrškom

Maclay, Bunce i Purves (2006) razvili su model kojim su pokušali objasniti moguće odnose udomitelja i sustava za socijalnu skrb koji su jedni od davatelja socijalne podrške udomiteljima. Udomitelji na samom početku bavljenja udomiteljskom skrbi završavaju potrebnu edukaciju, ali često se dogodi da se i unatoč toj edukaciji ne osjećaju kompetentno te im je i dalje potrebna pomoć stručnjaka. Ukoliko udomitelji ne uspiju pronaći podršku od strane stručnjaka i nadležnih službi, oni prema modelu Maclaya, Bunce i Purves (2006) razvijaju svoj vlastiti sustav podrške. U taj vlastiti sustav uključuju obitelj, prijatelje, susjede, udomitelje poznanike (veća je vjerojatnost poznanstava ako su član neke udruge udomitelja) te druge oblike profesionalne pomoći koje nisu uspjeli dobiti od nadležnih službi. U skladu s tim, Sabolić i Vejmelka (2015) smatraju da je stvaranje ovakvog oblika neformalne podrške jako važno s obzirom da su udomiteljima njihova obitelj, prijatelji pa i susjedi najbliži, kako s emocionalnog stajališta tako i s geografskog stajališta. Dakle, instrumentalnu i emocionalnu podršku, udomitelji često pronalaze u krugu svoje obitelji čemu doprinosi osjećaj povezanosti i uzajamnosti koju obitelj ima (Walsh, 2002). Nadalje, kada udomitelji stvore jednu takvu vlastitu mrežu podrške onda postoji veća vjerojatnost da će se nastaviti i dalje baviti udomiteljstvom. Stvaranjem vlastite mreže podrške postaju manje ovisni o sustavu socijalne skrbi te posljedično tome mogu biti nezainteresirani za suradnjom sa stručnjacima iz sustava socijalne skrbi. Kada udomitelji steknu osjećaj vlastite vrijednosti te iskustvo i znanje, postoje dvije mogućnosti njihova daljnjeg ponašanja. Jedna mogućnost je da će s obzirom na svijest o vlastitoj vrijednosti stvoriti dobar odnos sa stručnjacima iz socijalne skrbi i dobro s njima surađivati. Druga mogućnost je da će se osjećati podcijenjeno te će vjerojatno doći do sukoba između udomitelja i stručnjaka što može u krajnjem slučaju dovesti i do samog prekida bavljenja udomiteljstvom (Maclaya, Bunce i Purves, 2006). Ukoliko su vođeni ovim modelom, stručnjaci iz sustava socijalne skrbi mogu jasno razlučiti u kojoj fazi bavljenja udomiteljstvom trebaju dati najveću podršku udomiteljima. Prema ovom modelu to je početna faza u kojoj udomitelji nemaju nikakva iskustva te traže podršku. Kasnije, kad udomitelji postanu neovisniji, mogu se organizirati grupe podrške ili supervizije kako bi udomitelji mogli više između sebe dijeliti iskustva i savjete jedni drugima. Naravno, pomoć od strane stručnjaka je uvijek dobrodošla i korisna osobito u specifičnim situacijama kako bi udomitelj mogao bolje razumjeti određene okolnosti i uspješnije reagirati (Laklija, 2011). U istraživanju Sabolića i Vejmelke (2015) koji su se bavili sagledavanjem

udomiteljstva iz perspektive stručnjaka i udomitelja, dobiveno je da su udomitelji bili najzadovoljniji podrškom od strane neformalne socijalne mreže (obitelj, prijatelji, susjedi i drugi udomitelji) i lokalne zajednice. S druge strane, vezano za podršku stručnjaka, udomitelji su imali različita mišljenja. Jedan dio udomitelja koji je sudjelovao u ovom istraživanju bio je zadovoljan podrškom stručnjaka, njihovom dostupnosti i pomoći. Drugi udomitelji izražavali su nezadovoljstvo podrškom stručnjaka, a kao razloge su naveli slaba pomoć od strane stručnjaka, nezainteresiranost stručnjaka te njihova nedostupnost. Djelatnici sustava socijalne skrbi mogu udomiteljima podršku pružati na razne načine: kroz individualni rad, supervizije, radionice i slično. S obzirom na to, neki udomitelji smatraju da je svaka situacija i problem zaseban te ga se treba individualno riješiti. Drugi udomitelji više svrhe i podrške vide u supervizijama gdje pod vodstvom supervizora udomitelji mogu podijeliti vlastita iskustva te jedni drugima na taj način pomoći. No, u istraživanju Sabolića i Vejmelke (2015) koji su svoje istraživanje proveli na 6 udomitelja s područja Zagreba, Varaždina i Bjelovara, udomitelji navode da su supervizije potrebne i važne, ali da se ne održavaju redovito.

1.8. Odnos zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece

Istraživanjima se pokazalo da razni faktori mogu biti povezani sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece. Bavljenje udomiteljstvom djece spominje se u kontekstu zanimanja, odnosno radne uloge, a jedan od faktora zadovoljstva bavljenja nekim poslom može biti i odnos s kolegama i ljudima s kojima osoba radi (Anđel, 2020; Kletečki Radović i Kregar Orešković, 2005; Petina, 2016). Tako bavljenje udomiteljstvom često uključuje i održavanje odnosa djeteta s biološkim roditeljima, s obzirom na to da se biološki roditelji smatraju ključnim figurama u djetetovom životu i razvoju (Chateaufneuf, Turcotte i Drapeau, 2017). Nadalje, kod bavljenja udomiteljstvom teško je odvojiti radnu i obiteljsku ulogu, a odnosi s udomljenom djecom te odnosi s njihovim biološkim roditeljima djeluju na život i odnose u samoj udomiteljskoj obitelji (Anđel, 2020). Stoga je iz svega prethodno navedenog moguće zaključiti da zadovoljstvo kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji može biti povezano sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom i to u smjeru kao što je to kod drugih zanimanja, da pozitivniji međuljudski odnosi na poslu doprinose većem zadovoljstvu poslom (Petina, 2016).

Prethodna istraživanja s udomiteljskim obiteljima utvrdila su važnost socijalne i emocionalne podrške kod zadovoljstva bavljenja udomiteljstvom te nastavka bavljenja udomiteljstvom (Geiger i sur. 2013, prema Piel, Geiger, Julien-Chinn i Lietz, 2016). Nadalje, Fees i sur. (1998) u svom su istraživanju utvrdili da pružanje podrške nadležnih stručnih službi u obliku treninga za udomitelje može imati utjecaj na zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom djece. U skladu s tim, Geiger i sur. (2013) također navode kako je formalna podrška, odnosno kvaliteta odnosa s radnicima socijalnih službi važna te doprinosi zadovoljstvu udomitelja, uspjehu smještaja djeteta u udomiteljsku obitelj i nastavku bavljenja udomiteljstvom. Vezano za neformalne oblike podrške, udomitelji navode kako emocionalna i instrumentalna podrška koju dobiju od svoje obitelji doprinosi zadovoljstvu bavljenja udomiteljstvom te samom nastavku pružanja skrbi djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi (Piel i sur., 2016).

2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

2.1. Cilj

Cilj ovog istraživanja je ispitati izraženost motiva bavljenja udomiteljstvom djece te ispitati odnos pojedinih motiva sa sociodemografskim karakteristikama udomitelja. Dodatni cilj ovog istraživanja je ispitati odnos između zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece.

2.2. Problemi i hipoteze

1. Ispitati izraženost pojedinih motiva bavljenja udomiteljstvom djece.

H1 Za pretpostaviti je da će altruistični motivi bavljenja udomiteljstvom djece imati više prosječne vrijednosti od motiva iskorištavanja resursa, motiva iskustva s udomiteljstvom i motiva želje za djecom (Laklija, 2012).

2.a Ispitati postoji li povezanost između pojedinih motiva bavljenja udomiteljstvom djece (motivi iskorištavanja resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom i motivi iskustva s udomiteljstvom) sa sociodemografskim karakteristikama (dob, broj članova

kućanstva, prihod kućanstva, broj godina bavljenja udomiteljstvom, broj vlastite djece i broj udomljene djece).

H1 Za pretpostaviti je da će dob, broj godina bavljenja udomiteljstvom te broj udomljene djece biti pozitivno povezani sa svim motivima bavljenja udomiteljstvom djece. Odnosno, da će viša dob, veći broj godina bavljenja udomiteljstvom i veći broj udomljene djece biti povezani s višim razinama svih motiva bavljenja udomiteljstvom djece (Andresson, 2001; Laklija, 2012; Sebba, 2012).

H2 Za pretpostaviti je da će broj članova kućanstva, broj vlastite djece i prihod kućanstva biti negativno povezani sa svim motivima bavljenja udomiteljstvom djece. Odnosno da će manji broj članova kućanstva, manji broj djece i niži prihod kućanstva biti povezani s višim razinama motiva bavljenja udomiteljstvom ili obrnuto (Andresson, 2001; Laklija, 2012; Van Balen, Verdurmen i Ketting, 1997).

2.b Ispitati postoji li razlika u pojedinim motivima bavljenja udomiteljstvom djece (motivi iskorištavanja resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom i motivi iskustva s udomiteljstvom) s obzirom na radni status udomitelja (zaposlen, umirovljen, nezaposlen).

H1 Za pretpostaviti je da će udomitelji čiji je radni status nezaposlen imati više razine svih motiva bavljenja udomiteljstvom djece u odnosu na udomitelje čiji je radni status zaposlen ili umirovljen (Laklija,2012).

3. Ispitati postoji li povezanost između zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece.

H1 Za pretpostaviti je da će oni udomitelji koji su zadovoljni kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i socijalnom podrškom biti zadovoljniji i bavljenjem udomiteljstvom djece (Järvinen i Luckow, 2020; Maclay, Bunce i Purves, 2006).

3. METODA

3.1. Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 104 udomitelja djece s područja Republike Hrvatske. U uzorku su obuhvaćeni sudionici iz 13 županija s područja Republike Hrvatske (Koprivničko-križevačka županija, Varaždinska županija, Vukovarsko-srijemska županija, Brodsko-posavska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Primorsko-goranska županija, Virovitičko-podravska županija, Grad Zagreb, Zagrebačka županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Međimurska županija, Karlovačka županija i Sisačko-moslavačka županija). Žene čine 84.62% uzorka (88 žena), a muškarci 15.38% uzorka (16 muškaraca). Raspon dobi je od 25 do 69 godina s prosječnom dobi od 49,86 godina (SD=8,66). Što se tiče bračnog statusa, 87.27% uzorka čine ožjenjene/udate osobe, 2.73% razvedene osobe, 3.63% udovci/udovice i 0.91% neožjenjene/neudate osobe. Od ukupnog broja u uzorku, 90.65% udomitelja živi u kući, a 9.35 % u stanu. U uzorku 17.31% sudionika nema vlastite djece uopće, 11.54% ima jedno vlastito dijete, 30.77% ima dvoje vlastite djece, 28.85% ima troje vlastite djece, 9.62% imaju četvero vlastite djece i 1.92% imaju 5 ili više vlastite djece. Većina sudionika iz uzorka (73.08%) se bavi udomiteljstvom 5 ili više godina, 9.62% se bavi 3-5 godina, 12.5% se bavi 1-3 godine, a 4.81% sudionika se bavi udomiteljstvom manje od godinu dana. Nadalje, 66.36% sudionika je član neke udruge udomitelja, te se kod njih 60% netko iz njihovog kruga obitelji ili prijatelja bavi također udomiteljskom skrbi djece.

3.2. Mjerni instrumenti

Za potrebe ovog istraživanja na početku upitnika formirana su pitanja o općim sociodemografskim podacima: dob, spol, županija, broj članova kućanstva, stanovanje u stanu ili kući, ukupni mjesečni prihod, radni status, bračni status, broj vlastite djece i broj vlastite maloljetne djece. Nadalje, kako bi se došlo do podataka koji su bili potrebni za ovo istraživanje, a za koje ne postoji validirana adekvatna skala ili upitnik, konstruiran je kratki upitnik bavljenja udomiteljstvom djece. Također je korišten i Upitnik specifične socijalne podrške udomitelja (Laklija, 2011) te Modificirana skala za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece (Laklija, 2012; Pleadin, 2021).

3.2.1. Upitnik bavljenja udomiteljstvom djece

Upitnik bavljenja udomiteljstvom djece obuhvaća set pitanja koja su bila važna za provedbu ovog istraživanja. Upitnikom je obuhvaćena varijabla broj godina bavljenja udomiteljskom skrbi djece gdje su sudionici mogli odabrati jedan od ponuđenih odgovora: manje od jednu godinu, jedna do tri godine, tri do pet godina te 5 i više godina. Za pitanje „Koliko se djece trenutno nalazi kod Vas u udomiteljstvu?“ ponuđeni su bili odgovori od 1 do 5 i više djece. Nadalje, postavljena su pitanja „Bavi li se netko iz Vašeg kruga obitelji ili prijatelja udomiteljskom skrbi djece?“ te „Jeste li član neke udruge udomitelja?“ gdje su odgovori da=1, a odgovori ne=2. Dio upitnika odnosi se i na pitanja procjene zadovoljstva vlastitim odnosom s djecom koja s nalaze kod sudionika u udomiteljstvu, zadovoljstva vlastitom ulogom kao udomitelja djece, općenitog zadovoljstva bavljenjem udomiteljstvom te zadovoljstva kvalitetom odnosa udomljene djece koja se nalaze kod sudionika na skrbi s njihovom biološkom obitelji. Sudionici su za ova pitanja davali odgovore na skali od pet stupnjeva (1-izrazito nezadovoljan) do 5-izrazito zadovoljan). Kod provođenja statističke analize podataka izračunata je aritmetička sredina odgovora na pitanja o zadovoljstvu vlastitim odnosom s djecom koja s nalaze kod sudionika u udomiteljstvu, zadovoljstvu vlastitom ulogom kao udomitelja djece te o općenitom zadovoljstvu bavljenja udomiteljstvom kako bi se dobio rezultat u varijabli zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom djece. Nadalje, sudionicima je postavljeno pitanje „Pokušajte procijeniti u kojoj mjeri se Vaša djecu slažu s time da se Vaša obitelj bavi udomiteljskom skrbi djece?“ (od 1=u potpunosti se slažu do 5= u potpunosti se ne slažu, a 6=nemam biološke djece). Na pitanje „Ukoliko postoje kontakti udomljene djece s njihovom biološkom obitelji, pokušajte procijeniti kakav efekat taj kontakt ima na udomljeno dijete?“ sudionici su davali svoje procjene od 1 (izrazito pozitivan efekat) do 5 (izrazito negativan efekat), a 6 se odnosilo na to da dijete nema kontakt s biološkom obitelji. Prilikom provođenja statističke analize odgovori na pitanje su bili obrnuti od 1(izrazito negativan efekat) do 5 (izrazito pozitivan efekat), dok se 6 i dalje odnosilo na to da dijete nema kontakt s biološkom obitelji. Zadovoljstvo udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s biološkom obitelji bilo je zahvaćeno jednim pitanjem: „Koliko ste zadovoljni kvalitetom odnosa udomljene djece koja se nalaze kod Vas na skrbi s njihovom biološkom obitelji?“. Zadatak sudionika bio je da daju svoje procjene na skali od 1 (izrazito nezadovoljan) do 5 (izrazito zadovoljan).

3.2.2. Upitnik specifične socijalne podrške udomitelja (Laklija, 2011)

Za mjerenje zadovoljstva udomitelja socijalno podrškom korišten je Upitnik specifične socijalne podrške udomitelja (Laklija, 2011) koji predstavlja skraćeni i prilagođeni oblik Upitnika socijalne podrške (Sarson i sur., 1983). Upitnik obuhvaća pitanja o učestalosti primanja emocionalne i moralne podrške, financijske pomoći, praktične pomoći te savjeta vezanih za udomiteljstvo. Zadatak sudionika je da procijene za svaku od navedenih varijabli učestalost primanja pomoći od 1 (izrazito rijetko) do 5 (izrazito često). Za potrebe ovog istraživanja koristile su se samo dvije čestice navedenog upitnika. Korištena je čestica „Kojim osobama se obraćate za savjete vezane za udomiteljstvo?“ gdje su ponuđeni odgovori bili: suprug/a ili partner/ica, brat/sestra, roditelji, djeca, susjedi, prijatelji, kolege s posla, ostali rođaci/bratić, sestrična, teta/k, ujak/na, stric/na i sl., svećenik/Crkva, članovi Udruge udomitelja, stručnjaci Centra za socijalnu skrb, netko drugi i niti jednoj osobi. Nadalje, korištena je i čestica „Vezano za udomiteljstvo, koliko ste zadovoljni podrškom sljedećih osoba?“ gdje su u nastavku pitanja navedene osobe za koje su sudionici trebali dati svoju procjenu od 1 (izrazito sam nezadovoljan) do 5 (izrazito sam zadovoljan), a 6 se odnosilo na „Nemam navedenu osobu/e u svom životu“. Ukupan rezultat se formira tako da se od svih navedenih procjena zadovoljstva podrškom koju udomitelj prima od svake pojedine navedene osobe izračuna prosječna vrijednost kako bi se dobilo ukupno zadovoljstvo socijalnom podrškom. Cronbach alpha koeficijent pouzdanosti u ovom istraživanju na ukupnom uzorku iznosi $\alpha = .86$.

3.2.3. Modificirana skala za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece (Laklija, 2012; adaptacija Pleadin, 2021)

Originalna Skala za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece (Laklija, 2012) sastavljena je od 20 čestica, odnosno motiva. Autorica je motive iz skale u izvornom istraživanju nakon provođenja faktorske analize svela na 5 faktora: popunjavanje praznine (uključuje motive vlastita djeca su odrasla, nezaposlenost, veliki neiskorišteni stambeni prostor, zato da imam nekoga za koga ću se brinuti, važnost financijske podrške/naknada za udomitelje te višak slobodnog vremena/potreba za društvom), altruistični motivi (motivi želja da se pomogne djetetu u potrebi/nevolji, iskustvo poznavanja djeteta u potrebi/nevolji, ljubav prema djeci te dobročiniteljstvo), želja za djetetom –

proširenjem obitelji (motivi nemogućnost imanja vlastite djece, želja za većim brojem djece i nemogućnost posvojenja djeteta), religijski i domoljubni motivi te iskustvo djetinjstva i udomiteljstva (motivi vlastito pozitivno iskustvo djetinjstva, vlastiti roditelji su bili udomitelji te poznanstvo s osobom koja je udomitelj). Raspodjela čestica na pojedine faktore dobivena u istraživanju Laklije (2012) slična je raspodjeli dobivenoj u ovom istraživanju o čemu će više biti riječi dalje u radu. No, kod Laklije (2012) religijski i domoljubni motivi su se izdvojili u zaseban faktor, dok su u ovom istraživanju bili dio motiva iskorištavanja resursa. Također, razlike se pojavljuju i u nazivu faktora. Tako je kod Laklije (2012) faktor koji obuhvaća većinu istih motiva kao i u ovom istraživanju nazvan motivi popunjavanja praznine, a ovom istraživanju nazvan je faktor iskorištavanja resursa. Nadalje, ukupan rezultat na pojedinoj subskali autorica originalne skale dobila je sumiranjem rezultata na pripadajućim česticama. Viši rezultat na pojedinoj subskali označavali su jaču izraženost motiva. Chronbach alpha koeficijenti pouzdanosti za svaku pojedinu subskalu originalne skale prikazani su u radu (Laklija, 2011).

S obzirom na potrebe ovog istraživanja, kao predložak za motive bavljenja udomiteljstvom djece korištena je originalna skala, ali je modificirana i adaptirana. Svaki navedeni motiv koji je autorica u originalnoj skali navela bio je detaljnije objašnjen kako bi sudionicima istraživanja bilo jasnije na što točno se pojedini motiv odnosi. Tako je npr. za motiv veliki neiskorišteni stambeni prostor u modificiranoj skali bilo navedeno „Posjedujem veliki neiskorišteni stambeni prostor te ga želim iskoristiti za bavljenje udomiteljskom skrbi djece.“. Ostatak motiva te pripadajućih modifikacija korištenih u ovom istraživanju vidljivo je iz *Priloga 1*. Nadalje, za potrebe ovog istraživanja provedeno je i predistraživanje na uzorku od 17 udomitelja (N=17) čiji su sociodemografski podaci vidljivi iz *Priloga 2*. U predistraživanju se od sudionika se tražilo da navedu dva do tri motiva koji su ih motivirali da se počnu i nastave baviti udomiteljskom skrbi djece. Dobivena je zastupljenost svih navedenih motiva koji se pojavljuju u Skali za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece (Laklija, 2012) te još dva dodatna motiva: usamljenost i osjećaj društvene odgovornosti. Stoga su, uz motive iz originalne skale Laklije (2012), dodana i dva motiva dobivena predistraživanjem. U konačnici je u modificiranoj skali svaki od motiva bavljenja udomiteljstvom djece bio zahvaćen jednom tvrdnjom. Zadatak sudionika bio je da za svaku od navedenih tvrdnji procijene koliko se koja od navedenih tvrdnji, odnosno motiva, odnosi na njih. Sudionici su svoje procjene davali na ljestvici od pet stupnjeva, od

1(u potpunosti se ne odnosi na mene) do 5(u potpunosti se odnosi na mene). Viši rezultat za pojedinu tvrdnju označava jaču izraženost motiva na koji se tvrdnja odnosi.

S obzirom na to da je u konačnici modificirana skala imala 22 motiva, cilj je bio reducirati motive te ih svesti na što manji broj faktora. Stoga je provedena faktorska analiza s varimax rotacijom za dobivene rezultate na navedenoj skali (rezultati vidljivi iz *Priloga 3.*). Dobivena je matrica faktorske strukture s četiri ekstrahirana faktora koji zajedno objašnjavaju 51,25 % ukupne varijance. Prvi faktor nazvan je motivi iskorištavanja resursa te je zasićen s osam čestica i objašnjava 15,06% ukupne varijance. Drugi faktor nazvan je altruistični motivi, zasićen je sa sedam čestica, a objašnjava 16,51% ukupne varijance. Treći faktor nazvan je motivi želje za djecom te je zasićen s tri čestice i objašnjava 9,24% varijance. Konačno, četvrti faktor su motivi iskustva s udomiteljstvom koji je zasićen s četiri čestice i objašnjava 10,44% varijance. Čestice kojima su zasićeni svaki od ekstrahiranih faktora te korelacije čestica s faktorima vidljive su u *Prilogu 3.* Navedeni ekstrahirani faktori koristit će se u daljnjim statističkim analizama. Ukupan rezultat za svaki navedeni faktor u ovom istraživanju dobiven je izračunatom aritmetičkom sredinom rezultata na pripadajućim česticama tog faktora. Viši rezultat za pojedini faktor označava jaču izraženost tog motiva bavljenja udomiteljstvom djece. Chronbach alpha koeficijenti za četiri ekstrahirana faktora ove skale kreću se od $\alpha = .73$ do $\alpha = .83$.

3.3. Postupak

Istraživanje je za potrebe izrade ovog rada provedeno u dvije faze. U prvoj je fazi provedeno predistraživanje koje je već ranije spomenuto, a provodilo se kroz studeni 2020. godine primjenom online upitnika čija je poveznica bila podijeljena udomiteljima. Predistraživanjem je dobivena podloga vezana za daljnje istraživanje motiva bavljenja udomiteljstvom djece. U drugoj fazi provedeno je istraživanje u razdoblju od siječnja do ožujka 2021. godine primjenom online upitnika. Poveznica na upitnik prvo se dijelila tehnikom snježne grude na način da su udomitelji djece poveznicu međusobno dijelili svojim poznanicima koji su također udomitelji. Nakon toga, poveznice na upitnik poslana su e-mailom svim udrugama udomitelja s područja Republike Hrvatske. Također, poveznica je bila podijeljena i putem nekoliko Facebook grupa i stranica koje okupljaju udomitelje s područja Republike Hrvatske. Sudionicima su prije ispunjavanja upitnika bili predstavljeni cilj i svrha istraživanja te su bili upoznati s tim da je sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno i anonimno. Također je naglašeno da je za ispunjavanje upitnika potrebno oko 10 minuta te

da sudionici u bilo kojem trenutku mogu odustati od odgovaranja na pitanja bez obzira koji su njihovi razlozi. Na kraju upute nalazila se e-mail adresa istraživača na koju se sudionici mogu javiti ako imaju kakvih pitanja vezanih za istraživanje.

4. REZULTATI

Prije same provedbe analize potrebno je provjeriti normalnost distribucije što je osnovni preduvjet za primjenu parametrijskih analiza. Provjereno je koliko motivi iskorištavanja resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom, motivi iskustva s udomiteljstvom, zadovoljstvo udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece i njihove biološke obitelji, zadovoljstvo socijalnom podrškom te zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom djece odstupaju od normalne distribucije.

Tablica 1 Prikaz rezultata Kolmogorov-Smirnovljevog testa, indeksa asimetričnosti i indeksa spljoštenosti za motive iskorištavanja resursa, altruistične motive, motive želje za djecom, motive iskustva s udomiteljstvom, zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom djece, zadovoljstvo udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstvo socijalnom podrškom (N=104)

	Kolmogorov-Smirnovljevi test	Indeks asimetričnosti	Indeks spljoštenosti
Motivi iskorištavanja resursa	0.07	0.19	-0.84
Altruistični motivi	0.14	-1.20	1.35
Motivi želje za djecom	0.17	0.83	-0.51
Motivi iskustva s udomiteljstvom	0.20	0.76	-0.51
Zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom	0.16	-0.69	0.66
Zadovoljstvo udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji	0.18	0.55	-0.32
Zadovoljstvo socijalnom podrškom	0.08	-0.77	1.01

Rezultati Kolmogorov- Smirnovljevog testa (vidljivo u *Tablici 1*) ukazuju na to da se svi rezultati distribuiraju normalno u svim varijablama korištenim u istraživanju. Također, provjereni su indeksi asimetričnosti i spljoštenosti. Kline (2011) navodi da su distribucije odstupajuće kad je indeks spoljoštenosti veći od 8 te indeks asimetričnosti veći od 3. Vrijednosti indeksa asimetričnosti i indeksa spljoštenosti za sve varijable korištene u istraživanju ne odstupaju od navedenog parametra (rezultati su vidljivi u *Tablici 1*). S obzirom na sve navedeno, za daljnju analizu koristit će se parametrijski statistički postupci.

4.1.Deskriptivni parametri

U *Tablici 2* prikazani su osnovni deskriptivni parametri za varijable zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom djece, zadovoljstvo udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece i njihove biološke obitelji, zadovoljstvo socijalnom podrškom, motivi iskorištavanja resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom te motivi iskustva s udomiteljstvom. Navedeni deskriptivni parametri za sve motive bavljenja udomiteljstvom djece poslužit će i pri odgovoru na prvi problem ovog istraživanja koji se odnosi na ispitivanje izraženosti pojedinih motiva bavljenja udomiteljstvom djece.

Kod motiva bavljenja udomiteljstvom djece najvišu prosječnu vrijednost imaju altruistični motivi ($M=4.01$), dok motivi iskorištavanja resursa ($M=2.75$), motivi želje za djecom ($M=2.20$) te motivi iskustva s udomiteljstvom ($M=2.37$) imaju niže prosječne vrijednosti. Ovakvi deskriptivni parametri ukazuju na to da je u prosjeku motivacija za bavljenje udomiteljstvom za altruistične motive veća u odnosu na ostale motive. Odnosno, motivacija za bavljenje udomiteljstvom je u prosjeku manja za motive iskorištavanja resursa, motive želje za djecom te motive iskustva s udomiteljstvom u odnosu na altruistične motive. Stoga su rezultati dobiveni u ovom istraživanju u skladu su s prethodnim istraživanjem u kojem su najizraženiji motivi bavljenja udomiteljstvom djece bili također altruistični (Laklija, 2012). Altruistični motivi u navedenom istraživanju uključivali su motive želja da se pomogne djetetu u potrebi/nevolji, iskustvo poznavanja djeteta u potrebi/nevolji, ljubav prema djeci te dobročiniteljstvo (Laklija, 2012), dok u ovom istraživanju također uključuju sve prethodno navedene osim iskustva poznavanja djeteta u potrebi/nevolji te dodatno motiv poznanstva osobe koja je udomitelj, ljubav u obitelji te motiv društvene odgovornosti. Nadalje, prosječne vrijednosti zadovoljstva bavljenja udomiteljstvom ($M=4.30$) te zadovoljstva socijalnom podrškom ($M=4.16$) ukazuju na to da su udomitelji djece iz uzorka

u prosjeku zadovoljni bavljenjem udomiteljstvom i socijalnom podrškom. Prosječna vrijednost zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji (M=3.11) ukazuje na to da su udomitelji u prosjeku niti zadovoljni niti nezadovoljni kvalitetom odnosa udomljene djece i njihove biološke obitelji. Vezano za dob udomitelja, prosječna vrijednost (M= 49.86) ukazuje na to da ovaj uzorak udomitelja u prosjeku sačinjavaju osobe srednje životne dobi, ali je raspon od 25 do 69 godina što ukazuje na to da se udomiteljstvom djece bave osobe od mlađe do starije životne dobi.

Tablica 2 Prikaz deskriptivnih parametara za varijable motivi iskorištavanja resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom, motivi iskustva s udomiteljstvom, zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom djece, zadovoljstvo udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji, zadovoljstvo socijalnom podrškom, te dob (N=104)

	N	M	Raspon	SD
Motivi iskorištavanja resursa	104	2.75	1-4.75	1.04
Altruistični motivi	104	4.01	1-5	0.90
Motivi želje za djecom	104	2.20	1-5	1.19
Motivi iskustva s udomiteljstvom	104	2.37	1-5	1.14
Zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom	104	4.30	2.33-5.00	0.55
Zadovoljstvo udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji	104	3.11	1-6	1.37
Zadovoljstvo socijalnom podrškom	104	4.16	2.00-5.82	0.70
Dob	104	49.86	25-69	8.66

Zbog potrebe daljnjih statističkih analiza u *Tablici 3* prikazani su deskriptivni podaci za sve motive bavljenja udomiteljstvom djece (motivi iskorištavanja resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom i motivi iskustva s udomiteljstvom) s obzirom na radni status (zaposlen, umirovljen i nezaposlen).

Tablica 3 Prikaz deskriptivnih podataka za varijable motivi iskorištavanja resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom i motivi iskustva s udomiteljstvom s obzirom na radni status udomitelja (zaposlen, umirovljen i nezaposlen) (N=104)

Motivi bavljenja udomiteljstvom djece	Radni status udomitelja								
	Zaposlen			Umirovljen			Nezaposlen		
	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD
Motivi iskorištavanja resursa	52	2.34	0.96	13	3.24	1.01	39	3.13	0.94
Altruistični motivi	52	3.93	0.86	13	4.07	0.96	39	4.08	0.95
Motivi želje za djecom	52	2.13	1.15	13	1.69	1.13	39	2.44	1.24
Motivi iskustva s udomiteljstvom	52	2.18	1.09	13	2.19	1.13	39	2.67	1.18

Iz *Tablice 3* vidljivo je kako su prosječne vrijednosti motiva iskorištavanja resursa više kod udomitelja koji su umirovljeni (M= 3.24) u odnosu na udomitelje koji su zaposleni (M=2.34) i nezaposleni (M=3.13). Kod svih ostalih motiva prosječne su vrijednosti više kod udomitelja koji su nezaposleni u odnosu na udomitelje koji su umirovljeni i zaposleni. Tako je kod altruističnih motiva prosječna vrijednost viša kod nezaposlenih udomitelja (M=4.08) u odnosu na umirovljene (M=4.07) i zaposlene udomitelje (M=3.93). Također, kod motiva želje za djecom prosječna vrijednost je više kod nezaposlenih (M=2.44) nego kod umirovljenih (M=1.69) i zaposlenih udomitelja (M=2.13). Isto je i kod motiva iskustva s udomiteljstvom gdje je prosječna vrijednost također viša kod nezaposlenih (M=2.67) nego kod umirovljenih (M=2.19) i zaposlenih udomitelja (M=2.18).

Nadalje, odgovori sudionika za dio sociodemografskih varijabli (prihod kućanstva, broj članova kućanstva, broj vlastite djece, broj godina bavljenja udomiteljstvom i broj udomljene djece) koji će se koristiti u daljnjim analizama podijeljeni su u kategorije stoga su izračunate frekvencije i postoci za pojedine varijable te su rezultati vidljivi iz *Tablice 4*.

Iz *Tablice 4* vidljivo je da velik dio (43.27%) udomitelja za mjesečni prihod kućanstva ima više od 11 000 kuna. Nadalje, njih 17.31% ima prihod 9001-11 000 kuna, 20.19% ima 7001-9000 kuna, 14.42% ima 5001-7000 kuna, 3.85% ima 3001-5000 kuna, a njih 0.96% ima prihod do 3000 kuna. Također je vidljivo da velik dio udomiteljskih obitelji broji šest i više članova kućanstva, njih 55.77%. Nadalje, pet članova ima 17.31% udomiteljskih kućanstava, četiri člana 10.58%, tri člana 9.62%, a dva člana 6.73%

kućanstava. Što se tiče broja vlastite djece, najveći dio uzorka ima dvoje (30.77%) i troje (28.85%) vlastite djece. Ostatak uzorka nema vlastite djece (17.31%), ima jedno dijete (11.54%), ima četvero djece (9.62%) te 1.92% uzorka ima petoro i više djece. Za broj godina bavljenja udomiteljstvom rezultati su pokazali da se velik dio uzorka (73.08%) bavi udomiteljstvom 5 i više godina, dok se 9.62% udomitelja bavi tri do pet godina, 12.5% jednu do tri godine, a 4.81% manje od jednu godinu. Vezano za broj udomljene djece koja su se trenutno nalazila na skrbi udomitelja, pokazalo se da 22.12% uzorka ima jedno udomljeno dijete, 25.96% dvoje djece, 33.65% troje djece, 13.46% četvero djece, a 4.81% uzorka udomitelja ima petoro djece.

Tablica 4 Prikaz frekvencija i postotaka za varijable prihod kućanstva, broj članova kućanstva, broj vlastite djece, broj godina bavljenja udomiteljstvom te broj udomljene djece (N=104)

	do 3000 kn	3001-5000 kn	5001-7000 kn	7001-9000 kn	9001- 11000 kn	Više od 11000 kn
Prihod kućanstva	1 (0.96%)	4 (3.85%)	15 (14.42%)	21 (20.19%)	18 (17.31%)	45 (43.27%)
	2 člana	3 člana	4 člana	5 članova	6 i više članova	
Broj članova kućanstva	7 (6.73%)	10 (9.62%)	11 (10.58%)	18 (17.31%)	58 (55.77%)	
	Nemam vlastite djece	1 dijete	2 djece	3 djece	4 djece	5 i više djece
Broj vlastite djece	18 (17.31%)	12 (11.54%)	32 (30.77%)	30 (28.85%)	10 (9.62%)	2 (1.92%)
	Manje od 1 godinu	1-3 godine	3-5 godina	5 i više godina		
Broj godina bavljenja udomiteljstvom	5 (4.81%)	13 (12.5%)	10 (9.62%)	76 (73.08%)		
	1 dijete	2 djece	3 djece	4 djece	5 djece	
Broj udomljene djece	23 (22.12%)	27 (25.96%)	35 (33.65%)	14 (13.46%)	5 (4.81%)	

4.2. Odnos između pojedinih motiva bavljenja udomiteljstvom i sociodemografskih karakteristika udomitelja

Kako bi se odgovorilo na prvi dio drugog problema koji se bavi ispitivanjem povezanosti između pojedinih motiva za bavljenje udomiteljstvom (motivi iskorištavanja

resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom i motivi iskustva s udomiteljstvom) i sociodemografskih karakteristika udomitelja (dob, broj članova kućanstva, prihod kućanstva, broj godina bavljenja udomiteljstvom, broj vlastite djece i broj udomljene djece) izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije. Za navedene sociodemografske karakteristike odgovori su se formirali linearno te je zato korišten Pearsonov koeficijent korelacije iako se radi o kategorijalnoj varijabli.

Tablica 5 Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije za ispitivanje povezanosti između motiva iskorištavanja resursa, altruističnih motiva, motiva želje za djecom i motiva iskustva s udomiteljstvom s varijablama dob, broj članova kućanstva, prihod kućanstva, broj godina bavljenja udomiteljstvom, broj vlastite djece i broj udomljene djece (N=104)

	Motivi iskorištavanja resursa	Altruistični motivi	Motivi želje za djecom	Motivi iskustva s udomiteljstvom
Dob	.09	-.04	-.27**	-.26**
Broj članova kućanstva	.17	.10	-.05	.15
Prihod kućanstva	-.16	.03	.09	-.12
Broj godina bavljenja udomiteljstvom	.09	-.06	-.03	-.12
Broj vlastite djece	.05	-.01	-.36**	.00
Broj udomljene djece	.27**	.15	-.01	.10

*p<.05, **p<.01

Iz *Tablice 5* vidljivo je da je utvrđena statistički značajna negativna korelacija dobi s motivima želje za djecom ($r = -.27$; $p < .01$) i motivima iskustva s udomiteljstvom ($r = -.26$; $p < .01$) dok s drugim motivima nije utvrđena statistički značajna korelacija. Nadalje, utvrđena je i statistički značajna negativna korelacija varijable broj vlastite djece s motivima želje za djecom ($r = -.36$; $p < .01$), ali nije utvrđena statistički značajna korelacija s drugim motivima. Varijabla broj udomljene djece statistički je značajno pozitivno povezana s motivima iskorištavanja resursa ($r = .27$; $p < .01$), ali nema statistički značajne korelacije s ostalim motivima bavljenja udomiteljstvom djece.

Varijable broj članova kućanstva, prihod kućanstva te broj godina bavljenja udomiteljstvom nisu statistički značajno povezane ni s jednim od motiva bavljenja udomiteljstvom djece.

4.3. Razlike u razinama pojedinih motiva bavljenja udomiteljstvom djece s obzirom na radni status udomitelja

Kako bi se odgovorilo na drugi dio drugog problema koji se bavi ispitivanjem razlika u razini pojedinih motiva bavljenja udomiteljstvom djece (motivi iskorištavanja resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom i motivi iskustva s udomiteljstvom) s obzirom na varijablu radni status (zaposlen, umirovoljen i nezaposlen), izračunate su jednosmjerne analize varijance te Scheffeov post hoc test.

Tablica 6 Prikaz jednosmjernih analiza varijance za ispitivanje razlika u motivima bavljenja udomiteljstvom djece (motivi iskorištavanja resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom i motivi iskustva s udomiteljstvom) s obzirom na radni status udomitelja (zaposlen, umirovljen, nezaposlen)(N=104)

	Zbroj kvadrata	SS	Prosječni kvadrat	F
Motivi iskorištavanja resursa	17.29	2	8.65	9.38**
Altruistični motivi	0.58	2	0.29	0.35
Motivi želje za djecom	5.90	2	2.95	2.11
Motivi iskustva s udomiteljstvom	5.91	2	2.95	2.33

Legenda:

Zbroj kvadrata – ukupno variranje rezultata, ss – stupnjevi slobode, Prosječni kvadrat - varijanca rezultata, F – vrijednost F-omjera

** p<.01

Iz *Tablice 6* je vidljivo da je utvrđena statistički značajna razlika u razini motiva iskorištavanja resursa s obzirom na radni status udomitelja ($F(2,101)=8.65$; $p<.01$). Nije utvrđena statistički značajna razlika u razini altruističnih motiva ($F(2,101)= 0.35$; ; $p>.05$), motiva za želje za djecom ($F(2,101)= 2.11$; $p>.05$) i motiva iskustva s udomiteljstvom ($F(2,101)= 2.33$; $p>.05$) s obzirom na radni status udomitelja.

Kako bi se utvrdilo između kojih skupina udomitelja s obzirom na radni status (zaposlen, umirovljen i nezaposlen) postoje razlike u razini motiva iskorištavanja resursa, izračunat je Scheffeov post hoc test.

Tablica 7 Prikaz rezultata Scheffeovog post hoc testa za ispitivanje razlika u razini motiva iskorištavanja resursa s obzirom na radni status udomitelja (zaposlen, umirovljen, nezaposlen)(N=104)

Radni status	Zaposlen	Umirovljen	Nezaposlen
Zaposlen	-	0.01	0.00**
Umirovljen	0.01	-	0.93
Nezaposlen	0.00**	0.93	-

** p<.01

Iz *Tablice 7* vidljivo je da je utvrđena statistički značajna razlika u razini motiva iskorištavanja resursa između skupine nezaposlenih i skupine zaposlenih udomitelja ($p<.01$). Uvidom u deskriptivne podatke za navedene skupine (vidljivo iz *Tablice 3*) vidljivo je da su razine motiva iskorištavanja resursa više kod nezaposlenih udomitelja nego kod zaposlenih. Nadalje, nisu utvrđene statistički značajne razlike u razinama motiva iskorištavanja resursa između zaposlenih i umirovljenih udomitelja ($p>.05$) i nezaposlenih i umirovljenih udomitelja ($p>.05$).

4.4. Odnos zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece

Kako bi se odgovorilo na treći problem koji se bavi ispitivanjem povezanosti zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije. Dobiveni rezultati prikazani su u *Tablici 8*.

Tablica 8 Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije za ispitivanje povezanosti između zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece (N=104)

	Zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom
Zadovoljstvo socijalnom podrškom	.22*
Zadovoljstvo udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji	.33**

*p<.05, **p<.01

Iz *Tablice 8* je vidljivo da je utvrđena statistički značajna pozitivna korelacija između zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji ($r = .33$; $p < .01$) i zadovoljstva socijalnom podrškom ($r = .22$; $p < .05$) sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece.

5. RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja je ispitati izraženost motiva bavljenja udomiteljstvom djece te ispitati odnos pojedinih motiva sa sociodemografskim karakteristikama udomitelja. Dodatni cilj ovog istraživanja je ispitati odnos između zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece.

Prije samog osvrta na dobivene rezultate ovog istraživanja valja navesti koje motive bavljenja udomiteljstvom obuhvaćaju pojedine skupine motiva dobivene u ovom istraživanju (motivi iskorištavanja resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom i motivi iskustva s udomiteljstvom). Motivi iskorištavanja resursa odnose se na motive vlastita djeca u odrasla, nezaposlenost, veliki neiskorišteni stambeni prostor, važnost financijske podrške/naknade, višak slobodnog vremena, religiozni motivi, domoljubni motivi i usamljenost. Altruistični motivi obuhvaćaju motive želja da se pomogne djetetu u potrebi/nevolji, poznanstvo s osobom koja je udomitelj, ljubav prema djeci, dobročiniteljstvo, potreba za brigom o nekom, ljubav u obitelji i društvena odgovornost. Motivi želje za djecom odnose se na motive nemogućnost imanja vlastite djece, želja za većim brojem djece i nemogućnost posvojenja. Konačno, motivi iskustva s udomiteljstvom obuhvaćaju motive iskustvo poznavanja djeteta u potrebi/nevolji, vlastito pozitivno iskustvo djetinjstva, vlastito negativno iskustvo djetinjstva te motiv vlastiti roditelji su bili udomitelji.

U svrhu odgovora na prvi problem, provedenom statističkom analizom utvrđeno je da najvišu prosječnu vrijednost imaju altruistični motivi, a motivi iskorištavanja resursa, motivi želje za djecom i motivi iskustva s udomiteljstvom imaju niže prosječne vrijednosti (vidljivo iz *Tablice 2*). Dobiveni rezultati u skladu su s prethodnim istraživanjem Laklije (2012) u kojem je također dobiveno da su altruistični motivi izraženiji u odnosu na preostale motive u tom istraživanju. Altruistični motivi u navedenom istraživanju uključivali su motive želja da se pomogne djetetu u potrebi/nevolji, iskustvo poznavanja djeteta u potrebi/nevolji, ljubav prema djeci te dobročiniteljstvo (Laklija, 2012), dok u ovom istraživanju također uključuju sve prethodno navedene osim iskustva poznavanja djeteta u potrebi/nevolji. Također, u ovom istraživanju dio altruističnih motiva dodatno su i motiv poznanstva osobe koja je udomitelj, ljubav u obitelji te motiv društvene odgovornosti.

Nekoliko prethodnih istraživanja bavilo se ispitivanjem odnosa pojedinih motiva bavljenja udomiteljstvom djece sa sociodemografskim karakteristikama udomitelja čime se bavi drugi problem ovog istraživanja (Andresson, 2001; Laklija, 2012; Sebba, 2012; Van Balen, Verdurmen i Ketting, 1997). U ovo istraživanje uključene su neke sociodemografske karakteristike koje su se pojavljivale i u prethodnim istraživanjima, a to su broj članova kućanstva, prihod kućanstva, radni status, broj godina bavljenja udomiteljstvom, broj vlastite djece i broj udomljene djece. Kako bi se odgovorilo na prvi dio drugog problema, provedena je statistička analiza podataka kojom je utvrđena značajna pozitivna korelacija motiva iskorištavanja resursa s brojem udomljene djece, negativna korelacija motiva želje za djecom s dobi i brojem vlastite djece te negativna korelacija motiva iskustva s udomiteljstvom s dobi. Što se tiče preostalih motiva bavljenja udomiteljstvom i njihova odnosa sa ostalim sociodemografskim karakteristikama udomitelja, nisu utvrđene značajne korelacije (vidljivo iz *Tablice 5*). Dobivena značajna pozitivna korelacija motiva iskorištavanja resursa i broja udomljene djece može se objasniti time što se pokazalo da je dio motiva iskorištavanja resursa i motiv veliki neiskorišteni stambeni prostor. U jednom od prethodnih istraživanja na uzorku udomitelja pokazalo se da je smještajni kapacitet veći kod stanovanja u kući, a to predstavlja i više prostora za udomljavanje više djece (Laklija, 2012). S obzirom na to da u ovom istraživanju 90.65% udomitelja iz uzorka živi u kući, moguće objašnjenje je da udomitelji koji žive u kući imaju veći prostor u koji mogu smjestiti veći broj djece.

Utvrđena je i značajna negativna povezanost motiva želje za djecom i dobi udomitelja što može značiti da su s nižom dobi udomitelja motivi želje za djecom izraženiji. Moguće objašnjenje ovakvih rezultata može biti slično kao i kod želje za roditeljstvom s obzirom na

to da u ovom istraživanju motivi želje za djecom uključuju motive nemogućnost imanja vlastite djece, želja za većim broje djece i nemogućnost posvojenja (vidljivo iz *Priloga 3*). Erikson (1984, prema Lacković-Grgin, 2011) navodi kako se u fazi mlađe odrasle dobi pojavljuje ljubav koja se odnosi na sposobnost predaje sebe drugima i spremnost na odricanje. Upravo zbog toga se mlađa dob smatra dobrim vremenom za roditeljstvo. S obzirom na navedeno, moguće je da se kod udomitelja mlađe dobi pojavljuje veća motivacija želje za djecom samim time što motivi želje za djecom obuhvaćaju nemogućnost imanje vlastite djece i nemogućnost posvojenja. Odnosno, moguće je da se neki udomitelji, kada dođu u fazu spremnosti za roditeljstvo, a to iz nekog razloga ne mogu ostvariti, usmjeravaju na bavljenje udomiteljstvom kao neki vid kompenzacije za nemogućnost imanja vlastite djece ili nemogućnost posvojenja (Rhodes i sur., 2006; Wahlander, 1990, prema Andersson, 2001).

Nadalje, rezultatima je utvrđena i značajna negativna korelacija motiva želje za djecom i broja vlastite djece što može značiti da su motivi želje za djecom manji što je veći broj vlastite djece ili da su motivi želje za djecom veći što je manji broj vlastite djece. Ovakvi rezultati u skladu su s prethodnim istraživanjem kojim je utvrđeno da je motiv bavljenja udomiteljstvom izraženiji kod osoba koje iz nekog razloga ne mogu imati vlastitu djecu (Wahlander, 1990, prema Andersson, 2001). Stoga je moguće objašnjenje ovakvih rezultata slično kao i kod dobivene negativne korelacije motiva želje za djecom i dobi. Odnosno da se osobe koje se iz nekog razloga ne mogu ostvariti u roditeljskoj ulozi usmjeravaju na udomiteljstvo kao neki oblik kompenzacije i načina da zadovolje svoju potrebu za brigu o nekom i svoju ljubav prema djeci (Rhodes i sur., 2006; Rindfleischa, Beana i Denbya, 1998).

Dobivena je značajna negativna korelacija motiva iskustva s udomiteljstvom i dobi udomitelja što može značiti da su motivi iskustva s udomiteljstvom slabiji s dobi udomitelja. U ovom istraživanju motivi iskustva s udomiteljstvom obuhvaćaju motive iskustvo poznavanja djeteta u potrebi/nevolji, vlastito pozitivno iskustvo djetinjstva, vlastito negativno iskustvo djetinjstva te vlastiti roditelji su bili udomljeni (vidljivo iz *Priloga 3*). Vezano za pojavu motiva vlastitog negativnog iskustva djetinjstva kao dio motiva iskustva s udomiteljstvom, Dando i Minty (1987) u svom su istraživanju došli do iznenađujućih rezultata u skladu s ovim istraživanjem. Rezultatima njihova istraživanja dobiveno je da je nesretno i deprivirajuće djetinjstvo udomitelja dobra priprema udomitelja za bavljenje udomiteljstvom. Odnosno, da se udomitelji koji su imali tešku prošlost i djetinjstvo nalaze u grupi najmotiviranijih i najuspješnijih udomitelja. Moguće je da udomitelji zbog vlastitog

negativnog iskustva koje su iskusili ne žele da se to dogodi i nekome drugome te su zbog toga motivirani za bavljenje udomiteljstvom i pomoć drugima. Što se tiče negativne korelacije motiva iskustva s udomiteljstvom i dobi, moguće objašnjenje za to može se pronaći i u konceptu emocionalne inteligencije. Emocionalna inteligencija odnosi se na sposobnost praćenja vlastitih i tuđih emocija, njihovo razlikovanje te korištenje tih informacija za upravljanje vlastitim mišljenjem i postupcima (Salovey i Meyer, 1990). Važno je naglasiti da je čovjek biološki određeno biće, ali društvo i okolina doprinose oblikovanju svake osobe pa tako i emocionalne inteligencije (Saarni, 1999). S obzirom na to, moguće je da su udomitelji iz uzorka ovog istraživanja u ranijoj dobi razvili višu razinu emocionalne inteligencije zbog koje mogu razumjeti vlastite emocije vezane za ranija iskustva te zbog toga imaju izraženije motive iskustva s udomiteljstvom.

Što se tiče ostalih rezultata prema kojima nisu utvrđene značajne korelacije između preostalih motiva bavljenja udomiteljstvom i njihova odnosa sa ostalim sociodemografskim karakteristikama udomitelja (vidljivo iz *Tablice 5*), dio koji se odnosi na altruistične motive u skladu je s prethodnim istraživanjem Laklije (2012). Autorica je u svom istraživanju nije dobila utvrđen značajan doprinos niti jedne sociodemografske karakteristike u objašnjenju altruističnih motiva. Kao razlog takvim rezultatima navodi moguće davanje društveno poželjnih odgovora od strane udomitelja. Ostatak rezultata nije u skladu s prethodnim istraživanjima (Andersson, 2001; Laklija, 2012; Sebba, 2012; Van Balen, Verdurmen i Ketting, 1997), a moguće objašnjenje za to su neki od nedostataka ovog istraživanja o kojima će biti riječi dalje u radu.

U svrhu odgovora na drugi dio drugog problema koji se bavi ispitivanjem razlika u razini motiva bavljenja udomiteljstvom djece s obzirom na radni status udomitelja, provedena je statistička analiza rezultata kojom je dobivena značajna razlika u razini motiva iskorištavanja resursa između nezaposlenih i zaposlenih udomitelja. Dodatnom analizom utvrđeno je da su motivi iskorištavanja resursa viši kod nezaposlenih udomitelja nego kod zaposlenih (vidljivo iz *Tablice 3* i *Tablice 7*). Nadalje, nisu utvrđene značajne razlike u razinama motiva iskorištavanja resursa između zaposlenih i umirovljenih udomitelja te nezaposlenih i umirovljenih udomitelja (vidljivo iz *Tablice 7*). Također, nisu utvrđene značajne razlike u razini altruističnih motiva, motiva za želje za djecom i motiva iskustva s udomiteljstvom s obzirom na radni status udomitelja (vidljivo iz *Tablice 6*). Moguće objašnjenje za utvrđivanje postojanja viših razina motiva iskorištavanja resursa kod nezaposlenih udomitelja nego kod zaposlenih leži u financijskim razlozima. Odnosno, moguće je da

nezaposleni udomitelji imaju više razine motiva iskorištavanja resursa ako im to predstavlja neki izvor prihoda. Tome u prilog ide i to da se u nekim istraživanjima na udomiteljstvo gleda kao na radnu ulogu (Anđel, 2020). No, ovo objašnjenje valja uzeti s oprezom s obzirom na to da je zakonom određeno da osoba koja se bavi udomiteljstvom ili član njezine obitelji s kojim živi u zajedničkom kućanstvu moraju ostvarivati vlastita sredstva za uzdržavanje (Zakon o udomiteljstvu, 2019). Dakle, na neki način je određeno da naknada za rad ili pružanje usluga udomiteljske skrbi ne bude jedini prihod u kućanstvu već da to može biti samo dodatan prihod. Stoga objašnjenje rezultata ovog istraživanja može biti da su nezaposleni udomitelji motiviraniji zbog mogućeg dodatnog prihoda u kućanstvu. Suprotno tome, neki istraživači navode kako im financijska komponentna nije važan motiv za bavljenje udomiteljstvom (Kirton, 2001). Nadalje, za ostatak rezultata kojim nisu utvrđene razlike u altruističnim motivima, motivima želje za djecom i motivima iskustva s udomiteljstvom s obzirom na radni status udomitelja, moguće objašnjenje leži u tome što se radi o intrinzičnoj motivaciji. Odnosno, moguće je da su udomitelji kod ovih motiva potaknuti unutarnjim pobudama te zadovoljstvo proizlazi iz samog bavljenja udomiteljstvom. S druge strane, moguće je da su motivi iskorištavanja resursa dio ekstrinzične motivacije upravo zbog financijske komponente koja je bila objašnjenje dobivenih razlika u motivaciji između zaposlenih i nezaposlenih udomitelja. Tome u prilog idu i rezultati analize kojom je utvrđeno da su motiv nezaposlenost i motiv važnost financijske podrške/naknade dio motiva iskorištavanja resursa u ovom istraživanju.

U svrhu odgovora na treći problem, provedenom statističkom analizom utvrđena je značajna pozitivna korelacija između zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva socijalnom podrškom sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom djece (vidljivo iz *Tablice 8*). Ovakvi rezultati u skladu su s dosadašnjim istraživanjima gdje je utvrđena važnost socijalne podrške (Geiger i sur., 2013, prema Piel, Geiger, Julien-Chinn i Lietz, 2016) te važnost održavanja odnosa djeteta i bioloških roditelja kod bavljenja udomiteljstvom djece (Chateauneuf, Turcotte i Drapeau, 2017). Što se tiče socijalne podrške te njene pozitivne korelacije sa zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom, kao moguće objašnjenje može poslužiti Bronfenbrennerova ekološka teorija (Bronfenbrenner, 1994). Prema Bronfenbrenneru (1994) postoje sustavi u okolini pojedinca te interakcije između skupina nekog sustava. Prema toj teoriji postoje sustavi (mikrosustav, mezosustav, egzosustav, makrosustav i kronosustav) koji djeluju na pojedinca. Mikrosustav predstavlja sustav koji je najbliži pojedincu, a može uključivati

obitelj, prijatelje, susjede, vjerske organizacije i druge (Bronfenbrenner, 1994). Piel i sur. (2016) navode kako se u mikrosustav udomitelja djece mogu ubrojiti i socijalni radnici nadležnih službi. Nadalje, mezosustav predstavlja sustav u kojem se odvijaju interakcije i odnosi između skupina iz mikrosustava kao što su npr. odnosi obitelji i prijatelja. Egzosustav utječe na osobu, ali ne kroz izravan odnos s njom (Bronfenbrenner, 1994). Tako se u egzosustav udomitelja može ubrojiti sustav socijalne skrbi koji kroz razne odredbe i pravila za bavljenje udomiteljstvom djece djeluje na udomitelje (Piel i sur., 2016). Makrosustav se odnosi na kulturu i subkulturu, odnosno razna vjerovanja, norme i vrijednosti kulture (Bronfenbrenner, 1994). Prema Johnsonu (2008), makrosustav udomiteljske obitelji uključuje političku, ekonomsku i socijalnu klimu zajednice, djelovanje sustava socijalne skrbi i državnu klimu. Konačno, kronosustav se odnosi na normativne i nenormativne događaje koji djeluju na interakcije kroz sustave. S obzirom na sve navedene sustave i interakcije između sustava koji mogu djelovati na udomitelje, važno je naglasiti kako te interakcije mogu biti zdrave ili nezdrave, odnosno mogu pospješiti ili inhibirati funkcioniranje udomitelja. Tako su udomitelji često smješteni u poziciju između poštivanja pravila i odluka sustava socijalne skrbi i želja njihove obitelji (Piel i sur., 2016). Ako se zahtjevi sustava socijalne skrbi i obitelji preklapaju, to može pozitivno djelovati na udomitelja. Iz svega navedenog moguće je zaključiti da primjena Bronfenbrennerove ekološke teorije na udomiteljima može objasniti pozitivnu korelaciju između zadovoljstva socijalnom podrškom i zadovoljstva bavljenja udomiteljstvom. Moguće je da su udomitelji, s obzirom na dobitke koje dobivaju iz okoline kroz razne sustave, zadovoljni socijalnom podrškom. To zadovoljstvo može biti povezano s njihovim daljnjim funkcioniranjem u životu, a time i nastavkom i zadovoljstvom bavljenja udomiteljstvom.

Dobivenoj pozitivnoj korelaciji zadovoljstva udomitelja kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i zadovoljstva bavljenja udomiteljstvom djece idu u prilog druga istraživanja koja ukazuju na važnost kontakata djeteta i bioloških roditelja zbog dobiti djeteta (Kletečki Radović i Kregar Orešković, 2015). S obzirom na to da dijete koje dođe u udomiteljsku skrb postaje član kućanstva i dio udomiteljske obitelji, moguće objašnjenje je da udomitelji rade u smjeru onoga što je u djetetovom najboljem interesu slično kao što bi to radili i za vlastito dijete. Järvinen i Luckow (2020) naglašavaju da su udomitelji usmjereni na poticanje i održavanje odnosa djeteta i biološkog roditelja jer je taj odnos važan za razvoj djeteta. Stoga je moguće da su udomitelji kod većeg zadovoljstva kvalitetom odnosa udomljenog djeteta i bioloških roditelja ujedno zadovoljniji i bavljenjem

udomiteljstvom djece ako su usmjereni na dobrobit tog djeteta. Nadalje, moguće objašnjenje može se pronaći i u tome što se udomiteljstvo sastoji od obiteljske i radne uloge koje je teško razdvojiti (Anđel, 2020). S obzirom na to, moguće je da odnosi koje uključuje radna uloga udomitelja (uključujući odnose s biološkim roditeljima) djeluju i na zadovoljstvo tim poslom, odnosno na zadovoljstvo bavljenja udomiteljstvom kao što je to slučaj kod drugih zanimanja (Petina, 2016).

Konačno, valja se osvrnuti i na moguće nedostatke ovog istraživanja. Jedan od mogućih nedostataka ovog istraživanja je taj što je istraživanje provedeno na relativno malom uzorku udomitelja te je poželjno da se buduća istraživanja provode na uzorcima koji bi obuhvatili veći broj sudionika iz udomiteljske populacije. Također, vezano za uzorkovanje, korištena je *tehnika snježne grude* tako da su udomitelji međusobno dijelili poveznicu na online upitnik. Kod ovakvog uzorkovanja, nedostatak je što veće izgleda odabira u uzorak imaju osobe koje su društveno otvorenije, poznatije i komunikativnije (Milas, 2005). Nadalje, istraživanje je provedeno online upitnikom te su s obzirom na to mogući nedostaci: nedostatak kontrole zbog fizičke odvojenosti istraživača i sudionika, problemi s razumijevanjem uputa i materijala od strane ispitanika i niska stopa odaziva (Maliković, 2015). Važno je navesti i ograničenja korištenih skala u ovom istraživanju. Kod *Modificirane skale za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece* za svaki motiv bavljenja udomiteljstvom djece postojala je samo jedna čestica koja je mjerila taj motiv. Stoga se kod provođenja budućih istraživanja i konstruiranja skala preporučuje uvrštavanje većeg broja čestica koje mjere isti motiv bavljenja udomiteljstvom djece. Što se tiče iskaza udomitelja, mogući nedostatak je davanje socijalno poželjnih odgovora s obzirom na to da se radi o socijalno osjetljivom istraživanju. Nadalje, Laklija (2012) u svom istraživanju na uzorku udomitelja kao nedostatak navodi retrospektivne iskaze sudionika, odnosno da udomitelji o svojoj motivaciji za udomiteljstvo izvještavaju nakon nekoliko godina iskustva. Navedeni nedostatak moguć je i u ovom istraživanju. S obzirom na sve navedeno, valja razmisliti o nedostacima te ih pokušati smanjiti u budućim istraživanjima. Preporučuje se da se kod budućih istraživanja na uzorku udomitelja vodi računa o razvijanju i validaciji novih instrumenata namijenjenih ispitivanju udomitelja. Također, ono što bi bilo poželjno ispitati u budućim istraživanjima je odnos motiva bavljenja udomiteljstvom s osobinama ličnosti udomitelja te njihovim sustavom vrijednosti i stavova. Tako bi se detaljnije obuhvatile karakteristike i osobine udomitelja (ne samo sociodemografske) koje mogu doprinijeti motivima bavljenja udomiteljstvom djece. Nadalje, u nekim od prethodnih

istraživanja i kod udomiteljstva i kod roditeljstva pojavljuju se slični motivi, a jedan od njih je altruistični motiv (Laklija, 2012; Rabin, 1965, prema Lacković-Grgin, 2011). Stoga bi se u nekim od budućih istraživanja moglo ispitati postoje li sličnosti i određena preklapanja u motivima bavljenja udomiteljstvom i motivima za roditeljstvom.

6. ZAKLJUČCI

1. Utvrđeno je da su prosječne vrijednosti altruističnih motiva pomaknute prema višim vrijednostima, dok su prosječne vrijednosti motiva iskorištavanja resursa, motiva želje za djecom i motiva iskustva s udomiteljstvom pomaknute prema nižim vrijednostima.
2. a) Utvrđena je značajna pozitivna korelacija motiva iskorištavanja resursa s brojem udomljene djece, odnosno veću motivaciju iskorištavanja resursa imaju udomitelji koji imaju veći broj udomljene djece. Utvrđena je značajna negativna korelacija motiva želje za djecom s dobi udomitelja i brojem vlastite djece. Odnosno, motivi želje za djecom veći su što je udomitelj mlađi i što ima manji broj vlastite djece ili obrnuto, motivi želje za djecom su manji što je udomitelj stariji i ima veći broj vlastite djece. Utvrđena je i značajna negativna korelacija motiva iskustva s udomiteljstvom i dobi udomitelja. Odnosno, motivi iskustva s udomiteljstvom su veći što je udomitelj mlađi ili obrnuto, motivi su manji što je udomitelj stariji. Nisu utvrđene statistički značajne korelacije ostalih motiva bavljenja udomiteljstvom djece i sociodemografskih karakteristika udomitelja.
- b) Utvrđeno je da su razine motiva iskorištavanja resursa više kod nezaposlenih nego kod zaposlenih udomitelja. Nije utvrđena značajna razlika u razinama motiva iskorištavanja resursa između nezaposlenih i umirovljenih te zaposlenih i umirovljenih udomitelja. Nije utvrđena značajna razlika u razini altruističnih motiva, motiva za želje za djecom i motiva iskustva s udomiteljstvom s obzirom na radni status udomitelja.

3. Utvrđeno je da udomitelji što su zadovoljniji kvalitetom odnosa udomljene djece s njihovom biološkom obitelji i socijalnom podrškom, to su zadovoljniji bavljenjem udomiteljstvom djece.

7. LITERATURA

- Andersson, G. (2001). The motives of foster parents, their family and work circumstances. *British Journal of Social Work*, 31(2), 235–248.
- Anđel, L. (2020). *Dualnost uloga udomiteljica*. Diplomski rad. Zadar: Odjel za sociologiju Sveučilišta u Zadru.
- Baring-Gould, M., Essick, D., Kleinkauf, C., i Miller, M. (1983). Why do foster homes close? *Arete*, 8, 49–63.
- Bartuloci, M. (2014). Smještaj djece izvan obitelji u Republici Hrvatskoj i smjernice za alternativnu skrb UNICEF-a. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 47(95), 53-72.
- Baum, A., Crase, S. J. i Crase, K. L. (2001). Influences on the decision to become or not become a foster parent. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*, 82(2), 202–13.
- Boyd, L. i Remy, L. (1979). Foster parents who stay licensed and the role of training. *Journal of Social Service Research*, 2, 373–387.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. *Readings on the Development of Children*, 2, 37-43.
- Chateauneuf, D., Turcotte, D. i Drapeau, S. (2017). The relationship between foster care families and birth families in a child welfare context: the determining factors. *Child and Family Social Work*, 23(1), 71–79.
- Chernova, Z. i Shapakovskaya, L. (2020). Making a family: The motives and practices of foster parenting. U M. Kulmala, M. Jäppinen, A. Tarasenko i A. Pivovarova (ur.), *Reforming child welfare in the post-Soviet space: institutional change in Russia*. Routledge.
- Dando, I. i Minty, B. (1987). What makes good foster parents?. *The British Journal of Social Work*, 17(4), 383-399.
- Dawson, K. i Berry, M. (2002). Engaging families in child welfare services: an evidence-based approach to best practice. *Child welfare*, 81(2), 293-317.
- Deklaracija o udomiteljstvu (2002). *Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada*, 9(1), 179-182.
- Denby, R., Rindfleisch, N., i Bean, G. (1999). Predictors of foster parents' satisfaction and intent to continue to foster. *Child abuse and neglect*, 23(3), 287-303.

- Družić Ljubotina, O., Kletečki Radović, M. i Jelača, N. (2005). Socio-demografska obilježja i iskustva udomiteljskih obitelji. *Ljetopis socijalnog rada*, 12 (1), 89-106.
- Fees, B. S., Stockdale, D. F., Crase, S. J., Riggins-Caspers, K., Yates, A. M., Lekies, K. S. i Gillis-Arnold, R. (1998). Satisfaction with foster parenting: assessment one year after training. *Children and Youth Services Review*, 20(4), 347-363.
- Gilligan, R. (2002). Outcome studies of foster care. U G. Kelly i R. Gilligan (ur.), *Issues in foster care: policy, practice and research*. (str. 345-353). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Höjer, I. (2009). Birth parents' perception of sharing the care of their child with foster parents. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 4(2), 161–168.
- Isomaki, V. (2002). The fuzzy foster parenting: a theoretical approach. *The Social Science Journal*, 39, 625–38.
- Järvinen, M. I Luckow, S. T. (2020). Sociological ambivalence: Relationships between birth parents and foster parents. *Sociology*, 54(4), 825-841.
- Johnson, E.S. (2008). Ecological systems and complexity theory: toward an alternative model of accountability in education. *Complicity: An International Journal of Complexity and Education*, 5(1), 1-10.
- Kelly, G. (2002). Outcome studies of foster care. U G. Kelly i R. Gilligan (ur.), *Issues in foster care: policy, practice and research*. (str. 345-353). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Kirton, D. (2001). Love and money: payment, motivation and the fostering task. *Child and Family Social Work*, 6 (3), 199-208.
- Kletečki Radović, M. i Kregar Orešković, K. (2005). Kvalitativna analiza iskustva udomitelja. *Ljetopis socijalnog rada*, 12(1), 67-88.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. The Guilford Press.
- Kozlova, T. Z. (2013). Motives for taking orphan children into a foster (guardian) family. *Russian Education & Society*, 55(9), 68–83.
- Lacković-Grgin, K. (2011). Doživljaj i praksa roditeljstva u različitim životnim razdobljima. *Društvena istraživanja*, 20(4), 1063-1083.
- Laklija, M. (2011). *Modeli udomiteljstva u Europi*. Zagreb: Forum za kvalitetno udomiteljstvo.

- Laklija, M. (2011). Spremnosti udomitelja za bavljenja udomiteljstvom i doživljaj vlastite uloge udomitelja u suradnji s Centrima za socijalnu skrb. *Ljetopis socijalnog rada*, 18(3), 469-496.
- Laklija, M. (2012). Doprinos socio-demografskih i psihosocijalnih obilježja objašnjenju motiva za bavljenje udomiteljstvom djeteta. *Ljetopis socijalnog rada*, 19(1), 119-144.
- Lanigan, J.D. i Burleson, E. (2017). Foster parent's perspectives regarding the transition of a new placement into their home: an exploratory study. *Journal of Child and Family Studies*, 26(3), 905 – 915.
- MacGregor, T. E., Rodger, S., Cummings, A. L., i Leschied, A. W. (2006). The needs of foster parents. *Qualitative Social Work: Research and Practice*, 5(3), 351–368.
- Maclay, F., Bunce, M. i Purves, D. (2006). Surviving the system as a foster carer. *Adoption and Fostering*, 30(1), 29-38.
- Maliković, M. (2015). *Internetska istraživanja: sveučilišni priručnik*. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Milas, G. (2005.). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Naklada Slap.
- Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (2020). Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno i mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoh u 2019. godini, preuzeto s <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20Godini.pdf>
- Ministarstvo socijalne politike i mladih (2014). *Operativni plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014.-2016.*, preuzeto s <http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Operativni%20plan%20deinstitucionalizacije%20i%20transformacije%20domova%20socijalne%20skrbi%20i%20drugih%20pravnih%20osoba%202014-2016.pdf>
- Obiteljski zakon (2020), preuzeto s <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>.

- Petina, D. (2016). *Zadovoljstvo zaposlenika u privatnom i javnom sektoru: analiza faktora zadovoljstva*. Specijalistički diplomski stručni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet.
- Petz, B. (2005). *Psihologijski rječnik*. Naklada Slap.
- Piel, M. H., Geiger, J. M., Julien-Chinn, F. J. i Lietz, C. A. (2016). An ecological systems approach to understanding social support in foster family resilience. *Child and Family Social Work*, 22(2), 1034–1043.
- Rhodes, K. W., Cox, M. E., Coakley, T. M., i Orme, J. G. (2006). Foster parents' reasons for fostering and foster family utilization. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 33(4), 105-126.
- Rindfleisch, N., Bean, G. i Denby, R. (1998). Why foster parents continue and cease to foster. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 25(1), 5-24.
- Rodger, S., Cummings, A. I Leschied, A. W. (2006). Who is caring for our most vulnerable children?. *Child Abuse an Neglect*, 30(10), 1129–1142.
- Sabolić, T. i Vejmelka, L. (2015). Udomiteljstvo djece u Hrvatskoj iz perspektive udomitelja i stručnjaka. *Holon*, 5 (1), 6-42.
- Salovey, P. i Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9(3), 185-211.
- Sarason, I. G., Levine, H. M., Basham, R. B. i Sarason, B. R. (1983). Assessing social support: the social support questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 813-832.
- Saarni, C. (1999). *The development of emotional competence*. New York: The Guilford press.
- Sebba, J. (2012). *Why do people become foster carers? An international literature review on the motivation to foster*. Oxford: Rees centre for research in fostering and education, University of Oxford.
- Sen, R. i Broadhurst, K. (2011). Contact between children in out-of-home placements and their families and friends networks: a research review. *Child and Family Social Work*, 16(3), 298–309.
- Sprey-Wessing, T. i Portz, P. (1982). Some aspects of identity problems in foster families. *Journal of Comparative Family Studies*, 13(2), 231 – 235.
- Van Balen, F., Verdurmen, J. i Ketting, E. (1997). Choices and motivations of infertile couples. *Patient Education and Counseling*, 31(1), 19–27.

- Vlada Republike Hrvatske (2011). Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011.-2016., preuzeto s [https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20-%20OGP/socijalna%20politika//Strategija%20razvoja%20sustava%20socijalne%20skrbi%20u%20RH%20%202011.-2016.\[1\].pdf](https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20-%20OGP/socijalna%20politika//Strategija%20razvoja%20sustava%20socijalne%20skrbi%20u%20RH%20%202011.-2016.[1].pdf)
- Walsh, F. (2002). A family resilience framework: innovative practice applications. *Family Relations*, 51, 130–137.
- Zakon o udomiteljstvu (2019), preuzeto s <https://www.zakon.hr/z/485/Zakon-o-udomiteljstvu>
- Žižak, A. (2009). *Udomiteljstvo djece u Hrvatskoj: analiza stanja i prijedlog smjernica*. Zagreb: UNICEF Ured za Hrvatsku

8. PRILOZI

Prilog 1: Modificirana skala za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece (Laklija 2012; Pleadin 2021)

Čestica	Motiv
1 Ne mogu imati vlastitu djecu te smatram da me bavljenje udomiteljstvom može približiti osjećaju majčinstva/očinstva.	Nemogućnost imanja vlastite djece
2 Imam želju za većim brojem djece, a smatram da mi bavljenje udomiteljstvom može to pružiti.	Želja za većim brojem djece
3 Imam želju da pomognem djetetu u potrebi ili nevolji te smatram da je udomiteljstvo dobar način za to.	Želja da se pomogne djetetu u potrebi/nevolji
4 Imam prethodno iskustvo poznavanja djeteta u potrebi/nevolji.	Iskustvo poznavanja djeteta u potrebi/nevolji
5 Imam vlastito pozitivno iskustvo iz djetinjstva koje me navelo na bavljenje udomiteljstvom.	Vlastito pozitivno iskustvo djetinjstva
6 Imam vlastito negativno iskustvo iz djetinjstva koje me navelo na bavljenje udomiteljstvom.	Vlastito negativno iskustvo djetinjstva
7 Moji roditelji su bili udomitelji.	Vlastiti roditelji su bili udomitelji
8 Poznajem osobu koja je također udomitelj.	Poznanstvo s osobom koja je udomitelj
9 Nisam u mogućnosti posvojiti dijete, a udomiteljstvo smatram vrlo bliskim tome.	Nemogućnost posvojenja djeteta
10 Vlastita djeca su mi odrasla te imam osjećaj praznine.	Vlastita djeca su odrasla
11 Nezaposljena sam osoba.	Nezaposljenost
12 Posjedujem veliki neiskorišteni stambeni prostor te ga želim iskoristiti za bavljenje udomiteljskom skrbi.	Veliki neiskorišteni stambeni prostor
13 Jako volim djecu, a bavljenje udomiteljstvom mi je prilika da se više bavim s djecom.	Ljubav prema djeci
14 Volim činiti dobra djela i smatram da je bavljenje udomiteljstvom u skladu s mojim tendencijama.	Dobročiniteljstvo
15 Imam potrebu brinuti o nekome te smatram da je bavljenje udomiteljstvom dobar način kako tu potrebu zadovoljiti.	Potreba za brigom o nekome
16 Važna mi je financijska podrška/naknada za udomitelje.	Važnost financijske podrške/naknade
17 Smatram da će se udomljavanje djeteta unijeti više ljubavi u moju obitelj.	Ljubav u obitelji
18 Imam višak slobodnog vremena koji mogu iskoristiti za bavljenje udomiteljstvom.	Višak slobodnog vremena

19	Religiozna sam osoba i mislim da je bavljenje udomiteljstvom u skladu s mojom vjerom.	Religijski
20	Domoljubna sam osoba stoga imam potrebu pomagati na način da se bavim udomiteljstvom.	Domoljubni
21	Osjećam se usamljeno te mislim da bi mi bavljenje udomiteljstvom pomoglo da se osjećam manje usamljeno.	Usamljenost
22	Smatram da sam društveno odgovoran prema nezbrinutoj djeci.	Društvena odgovornost

Prilog 2: Podaci dobiveni predistraživanjem Motivi za bavljenje udomiteljstvom djece (N=17)

Tablica 1 Prikaz frekvencija i postotka za spol, dob i broj godina bavljenja udomiteljstvom za sudionike predistraživanja (N=17) (Pleadin, 2020)

		Muškarci	Žene		
Spol		2 (11,8%)	15 (88.2%)		
		41-55 godina	56 i više godina		
Dob		11 (64.7%)	6 (35.3%)		
		Manje od 1 godinu	1-3 godine	3-5 godina	5 i više godina
Broj godina bavljenja udomiteljstvom		1 (5.9%)	2 (11.8%)	1 (5.9%)	13 (76.5%)

Prilog 3: Prikaz rezultata faktorske analize s varimax rotacijom provedenoj na rezultatima dobivenim na Modificiranoj skali za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece (Laklija, 2012; Pleadin, 2021)

Tablica 1 Prikaz korelacija čestica Modificirane skale za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece kojima je zasićeni faktori motivi iskorištavanja resursa, altruistični motivi, motivi želje za djecom i motivi iskustva s udomiteljstvom nakon provedene varimax rotacije

Čestice	Faktor 1 (motivi iskorištavanja resursa)
Vlastita djeca su mi odrasla te imam osjećaj praznine.	.60
Nezaposlena sam osoba.	.46
Posjedujem veliki neiskorišteni stambeni prostor te ga želim iskoristiti za bavljenje udomiteljskom skrbi.	.63
Važna mi je financijska podrška/naknada za udomitelje.	.56
Imam višak slobodnog vremena koji mogu iskoristiti za bavljenje udomiteljstvom.	.64
Religiozna sam osoba i mislim da je bavljenje udomiteljstvom u skladu s mojom vjerom.	.54
Domoljubna sam osoba stoga imam potrebu pomagati na način da se bavim udomiteljstvom.	.67
Osjećam se usamljeno te mislim da bi mi bavljenje udomiteljstvom pomoglo da se osjećam manje usamljeno.	.61
	Faktor 2 (altruistični motivi)
Imam želju da pomognem djetetu u potrebi ili nevolji te smatram da je udomiteljstvo dobar način za to.	.67
Poznajem osobu koja je također udomitelj.	.37
Jako volim djecu, a bavljenje udomiteljstvom mi je prilika da se više bavim s djecom.	.80
Volim činiti dobra djela i smatram da je bavljenje udomiteljstvom u skladu s mojim tendencijama.	.76
Imam potrebu brinuti o nekome te smatram da je bavljenje udomiteljstvom dobar način kako tu potrebu zadovoljiti.	.81

Smatram da će se udomljavanje djeteta unijeti više ljubavi u moju obitelj.	.51
Smatram da sam društveno odgovoran prema nezbrinutoj djeci.	.55
	Faktor 3 (motivi želje za djecom)
Ne mogu imati vlastitu djecu te smatram da me bavljenje udomiteljstvom može približiti osjećaju majčinstva/očinstva.	.80
Imam želju za većim brojem djece, a smatram da mi bavljenje udomiteljstvom može to pružiti.	.44
Nisam u mogućnosti posvojiti dijete, a udomiteljstvo smatram vrlo bliskim tome.	.71
	Faktor 4 (motivi iskustva s udomiteljstvom)
Imam prethodno iskustvo poznavanja djeteta u potrebi/nevolji.	.49
Imam vlastito pozitivno iskustvo iz djetinjstva koje me navelo na bavljenje udomiteljstvom.	.77
Imam vlastito negativno iskustvo iz djetinjstva koje me navelo na bavljenje udomiteljstvom.	.66
Moji roditelju su bili udomitelji.	.65